

România literară

Apare săptăminal sub egida
Uniunii Scriitorilor

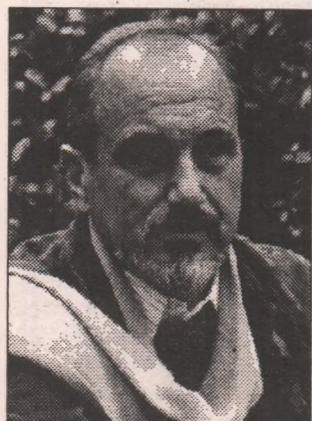
Editor:
Fundația România literară
Director general
Nicolae Manolescu

13-19 martie 1996
(Anul XXIX)

10

EDITORIAL

de Nicolae
Manolescu

BUJOR

NEDELCOVICI - 60

În pag. 8-9, fragmente
din romanul *Provocatorul*

BLAGA

În corespondență

(pag. 7)

Cartea, patrimoniu național

(pag. 3)

Un zero absolut

(pag. 11)

Împăratul rufelor murdare

(pag. 2)

Poezii de Emil Hurezeanu

(pag. 6)

Un poet fără noroc

(pag. 10)

Mircea Grigorescu

LA 17 februarie, s-au împlinit douăzeci de ani de la moartea lui Mircea Grigorescu (1908-1976). Unul din marii oameni de presă din țara aceasta pare să fi fost uitat de urmașii săi. Contemporanii lui sînt tot mai rari. Nu știu să se fi publicat un singur articol comemorativ. Cînd s-a prăbușit, brusc, în Piața Amzei, unde își făcea cumpărăturile, a fost recunoscut de un vînzător de ziare, care, pînă la sosirea procuraturii și a miliției, l-a acoperit din cap pînă în picioare cu gazete din ziua cu pricina. Mircea Grigorescu merita din plin acest omagiu spontan: toată viața și-o trăise în redacții și tipografii, scriind mii de articole, citind tot ce-i cădea în mîna din producția românească și străină de gazete. Avea acasă o cameră plină de ziare. Era omul cel mai informat din cîți am întîlnit. Nu-i puteai da nici o știre. O citise ori o auzise la radio înaintea tuturor. Ca secretar general de redacție al *României literare*, ultima lui funcție, era în stare să umple toate golurile din pagini care se iveau. Se așeza la mașina de scris și redacta în cîteva minute orice material. *Contemporanul* abunda în rubrici desemnate, toate opera lui Mircea Grigorescu. G. Macovescu spunea că prietenul lui își putea cîștiga existența în orice condiții, fie și într-un palmier din oazele Saharei, cu condiția să aibă asupra lui mașina de scris.

L-am cunoscut în redacția revistei *Lumea*, cînd G. Ivașcu fusese numit redactorul-șef al primei serii. Nu avea încă drept de semnătură. Cu acel prilej, am aflat că scria de o bucată de vreme la *Contemporanul*, sub pseudonim, adus tot de G. Ivașcu. Înainte de război, Mircea Grigorescu fusese redactorul-șef al *Timpului* lui Grigore Gafencu. Acolo îl cunoscuse și-l sprijinise discret pe G. Ivașcu. În anii '60, era rîndul lui G. Ivașcu să-l sprijine. În anii războiului, Mircea Grigorescu a fost șeful cenzurii antonesciene. A plecat de la cenzură în 1943. Bănuind încotro se îndreaptă lucrurile, a făcut în așa fel încît să fie demis de către Mareșal printr-un decret. Cînd au început arestările foștilor demnitari, decretul i-a folosit. A scăpat de închisoare, arătînd, cui voia să-l vadă, *Monitorul Oficial*. N-a scăpat și de interzicerea dreptului de a publica. A stat o vreme ascuns pe la prieteni. A vîndut sirop și răcoritoare la un chioșc bucureștean. Tîrziu, spre sfîrșitul epocii Dej, prin G. Ivașcu, a revenit în presă în condițiile pe care le-am pomenit mai sus.

L-a urmat pe G. Ivașcu la *România literară*, în 1971, unde a lucrat în echipă cu G. Dimisianu, cu Ion Horea și cu mine, pînă la moarte. Trebuie să recunosc că bruma de meserie gazetărească pe care o cunosc le-o datorez lui G. Ivașcu și lui Mircea Grigorescu. Nu avea egoismul să țină pentru sine nici un secret. Îi cereai părerea? Ți-o dădea pe loc, cu generozitate. Nu te pricepeai să organizezi o pagină, te învăța el. Într-un rînd, cînd a avut o paralizie trecătoare, m-am dus la el acasă. Întîmplarea făcea să mă găsesc singur cu un număr aniversar Lucia Sturza Bulandra pe brațe. G. Ivașcu era în străinătate. Ceilalți doi redactori-șefi adjuncți lipseau și ei. Nu "nimeream" să paginez mijlocul revistei. Mircea Grigorescu mi-a deschis ochii, făcînd cu mîna de care se mai putea folosi (nu putea nici vorbi!) un singur gest. Simplitatea soluției m-a uimit. Am apelat apoi la ea de cîte ori a fost nevoie.

Mircea Grigorescu n-a fost doar un "făcător" de gazete fără egal. A fost și un om remarcabil: civilizată, inteligent și fermecător. "Sînt un mare ipocrit, domnule!", a exclamat odată, cînd l-am privit oarecum intrigat de o atitudine pe care o adoptase. Am înțeles că dădea cuvîntului o valoare pozitivă: ipocrizia pe care și-o atribuia era sinonimă cu diplomația omului de lume.

Împăratul rufelor murdare

TRAGI-COMEDIA vieții publice românești a mai atins o culme a coșmarescului: Păunescu candidează la președinția României! A unei Românie care se pretinde democratică. A unei Românie în care comunismul a fost scos din scenă cu picioare în fund. Vestea depășește, prin semnificațiile ei, cadrul obișnuit al nesimțirii de care lingăul ceaușescian a dat dovadă din belșug.

Va să zică, unul dintre lătrătorii cei mai fără perdea, unul dintre cele mai respingătoare produse ale bolșevismului, unul din scuturile la adăpostul căroră Geniul Carpaților își desfășura în liniște opera de distrugere națională, candidează, după moartea stăpînului, la scaunul acestuia! Omul cu o biografie pe atât de încărcată pe cât de diafană îi e conștiința (o anumită noapte pe un anumit stadion din Ploiești nu-i mai spune nimic celui care vrea să intre în mileniul al treilea ca primul dintre români), monstrul moral care nu s-a sfiit să se autocalifice în fața concetățenilor drept un porc național, s-a metamorfozat dintr-o dată în simbol al onorabilității. Și toate acestea în numele democrației.

În numele democrației, trepădușul politic de ieri devine astăzi mare bancher peste iluziile unei întregi clase, în egală măsură năpăstuite și imbecilizate de palavrele otrăvite ale acestui rîmător submediocru. Confundînd grafomania cu fecunditatea și neobrăzarea cu subtilitatea, Păunescu mai proteste încă oameni. Sigur, nu e cine știe ce performanță să-l duci de nas pe Verdet și nici să fii, așa chior moral cum ești, împărat în țara orbilor. Însă numai gîndul că omul care întreaga lui viață a ținut spinarea dig în fața oricărei forme de libertate, propagandistul ieftin, umil cu ierarhia bolșevică, moșic cu cei din subordine, candidează, face aerul din această țară încă mai irespirabil.

Cum s-a ajuns aici? Cum sînt posibili hitlerii și jirinovskii aceștia naționali? Ce blestem apasă pe creștetul românilor, ca la fiecare răsărire a istoriei să îi aștepte, cu ciomagul gata pregătit, astfel de creaturi infernale? De ce, din sutele de mii, din milioanele de potențiali candidați, la suprafață ies, aproape matematic, doar ticăloșii? Ce păcate de moarte avem de plătit, încît să nu ne putem ridica din coșmarul în care ne-a zvîrlit istoria? Nu ne-au ajuns anii de zile în care toți acești locțiitori dictatoriali ne imbecilizau cu vorbele lor veninoase?

Ce mai poate să producă - ce a mai produs în ultimii ani - Păunescu altceva decît cuvinte sforăitoare despre patrie, națiune și popor? Haidamacul care și-a cumpărat vile și mașini luxoase cretinizînd tineretul acestei nații, bîgîndu-i în cap că Partidul și Conducătorul sînt trimișii Domnului pe pămînt, are cinismul să se prezinte ca apărător îndurerat al sărăcimii. Personajul respingător fizic și hidos moral ni se înfățișează ca prototip al agilității naționale și al infailibilității etice. El a uitat cu desăvîrșire ziua în care oamenii l-au îngropat sub o mare de scuipat. Scăpat ca prin urechile acului, probabil că în mîntea sa încețoșată de profe a mijit chiar atunci ideea răzbunării. Și că încă de atunci a declanșat campania electorală.

Nu e prea greu să afli cum toate acestea au fost posibile. Fără Ceaușescu, probabil că lingăul bolșevic avea să rămînă flăcăul de la țară, cu bască de tractorist și veșnic flămînd, pe care îl descrie Eugen Barbu. Iar fără Iliescu, ar fi rămas etern crucificat pe gardul Ambasadei Americane, scuipat din creștet pînă în tălpi și gata să-și dea obștescul duh sub greutatea flegmei scîrbite a celor care au refuzat pînă să îl și atingă.

Ca și în cazul Vadim, ca și în cel al securiștilor reactivați, ca și în punerea la cale a complotului generalizat împotriva României, vina readucerii la viață a monstruosului personaj o are Ion Iliescu. Fără pofta sa nesăbuită de putere, fără spaima lui că i se vor descoperi fărădelegile, nici unul dintre acești strigoi infernali nu ar fi ajuns ceea ce sînt astăzi. Or, Ion Iliescu avea urgentă nevoie, după ce oamenii săi uciseseră și schilodiseră pentru a-i netezi drumul spre putere, de niște personaje spre care să se canalizeze ura populară. Timizi la început, umili și gata să lingă și tălpile stăpînului, lichelele de lux ale lui Ceaușescu au scos tot mai nerușinat capul. Dacă în primii doi ani de după '89 ei s-au plasat într-o șireată defensivă, scurtă vreme după aceea au început să își arate tot mai nerușinat adevăratul chip.

În clipa în care au început să îl atace pe binefăcătorul și protectorul lor improvizat, am știut că vor veni zile grele. Profitînd ba de naivitatea unora, ba de ticăloșia altora, ba de pasivitatea atât de criminală a majorității, ei s-au înfipt cu nesimțire în prim-planul vieții politice. Nelipsiți din programele televiziunii, scoțînd pe nas panglici și mimînd cu înfinită dezinvoltură sentimentele pe care un popor năpăstuit a ajuns să le fetișizeze, ei au adus țara la nivelul unui trib primitiv, ce poate fi jucat pe degete prin simpla arătare a unor bile colorate.

Nici o grijă: obișnuiți să fie slugi, ei vor ști, la rîndu-le, să găsească servitori pe măsură. Într-o lume coruptă pînă în măduva oaselor, abilitatea lor de a băga degetele în borcanul cu smîntînă, atât de îndelung exersată, va face ravagii. Izolați de restul lumii, cu toate punțile spre exterior tăiate, acești satrapi feroce vor ști să facă din țară o gubernie uitată de lume, un abator uman din care nu vor mai răzbate spre exterior decît gemetele de durere ale celor care vor ezita să se înscrie în corul laudătorilor. Cotropiți de propriile slănuri, le vor cere însă celorlalți să mărșăluiească în pas athletic. Afoni, vor pretinde națiunii să-i cînte la unison. Proștiți de îmbuiberea scîrboasă a vieții lor, le vor impune supușilor să se abțină de la orice exces alimentară. Logoreici, nu vor îngădui nimănui altcuiva să deschidă gura.

Acesta e, de fapt, marele proiect pe care inconștiența iliesciană l-a rezervat României. Incapabil să-și ducă el însuși la bun sfîrșit gîndul, prezidentul o face prin interpuși. O acțiune, în fond, colegială: o simplă alternare de roluri între foștii lachei ai aceluiași stăpîn. Și astfel, murdarele rufe ale țării se vor murdări și mai tare. În familie.

COȘBUC este un clasic prețuit, iar *Divina Comedie* în traducerea lui, o bijuterie de mare preț pentru limba română. Însă a scrie astăzi în manieră coșbuciană este și riscant, și inutil. Atrasă de mirajul literaturii, *faceți poezii*, cum singură spuneți, dar fără talent, numai dintr-un elan adolescentin mediocru. Nimeni nu vă va trimite acele *unele indicații* pe adresa de-acasă, și nimeni nu vă va scuza acele *unele greșeli și scrisul*. Cât despre *Febroarie-n dureri*, ce să mai vorbim. (*Ștefana Maței, Negru-Vodă*) ✓ *Vă prețuiți atât de mult, încât, intimidată, nu cutez să-mi spun părerea despre ceea ce scrieți. Sunteți printre puținii Narcisi care și-au dus cu ostentație acest sentiment până-n pânzele albe, expediind pe adresa revistei noastre chiar și câteva ciorne pitorești ale poemelor, cu ștersături în două și trei culori, și asta spune foarte, foarte mult. (George Bragadirescu, București)* ✓ *Vă rog din suflet să transmiteți scrisoarea alăturată acestui poet în toată puterea cuvântului: Ovidiu Zanca-Nicolae (sper să fie un pseudonim, că avem acasă acuma, după citirea acestor poeme, cu siguranță că aș fi trecut Gutinul să te vād. Doamne feri să te gîndești la sinucidere, poate habar nu ai ce comori zac în tine, ori astea duse Dincolo nu fac doi bani, dar aici pot face minuni. Mă rog pentru lumina ta, ai grijă de tine și de deosebitul talent. Iată, eu deja îți sunt un cititor credincios, și abia aștept să am șansa să citesc și alte poeme tipărite așa cum meriți. Ți stau la dispoziție cu tot ce pot. Cu drag și prețuire, Alex Dohi. Adresa mea: Brovagen 7 A. 182 76 - Stocksund, Sverige. (Ovidiu Zanca-Nicolae, Baia Mare)* ✓ *După Zvon din Firenze, povestire asupra căreia vād cu bucurie că ne-am pus parcă de acord și i-am aplicat fiecare tratamentul cuvenit, reveniți cu câteva poeme despre care aș spune că au nevoie ca de aer să facă parte din sumarul unei cărți. Câteva mici defecte la nivelul versurilor 9 și 11 din *Pastorală*, 10,14,15,16 și 17 din *Gîndești că...* Tertina cu *degetele rupte împrăstiate sub mesele de biliard* e foarte sugestivă. Cât privește versul 17, o schimbare a topicii rezolvă confuzia, el trebuind să înceapă cu *Diafană ca sânul tău*. Poemul *Orașul mi se pare fără cusur*. Sper, totuși, ca autorul să fie mai exigent cu sine și să îmbunătățească mai mult decît i-am sugerat. (Ioan Pătrașcu, Constanța)* ✓ *Cu precizarea că doamna Ana Blandiana nu lucrează la revista noastră, gîndim că singura soluție pentru problema dv. este să treceți pe la redacție și să consultați în colecție numerele care vă interesează, acestea, dacă nu toate, măcar câteva putînd fi găsite în rezervele noastre. Programul nostru este publicat pe ultima pagină a revistei. (Nicolae Harabor, Onești)* ✓ *Pentru început, dată fiind condiția cu totul specială în care vă aflați și scrieți și avînd teribilul privilegiu de a aparține celui univers pe cât de pașnic izolat, pe-atît de aspru și pur, acoperind condiția celei ce trebuie să se supună cu strictete a construi și purta în interiorul aurei tot sufletul său, pot să spun că poemele dv. le simt ca pe niște trepte de adaptare și ca pe niște exerciții ajutătoare în menținerea echilibrului între timpuri. Iată poemul cu numărul 6: *Îmi vād visele/ cresc liniștit împărțite/ între umilintă și moarte./ Nu pot să rād/ căci ochiul numai dacă îl acopăr/ voi vedea într-o zi/ valul care-mi acoperă fața...* Și poemul cu numărul 7: *Păsările din mine/ îmi ascultă vorbele/ adunate în întreită rugăciune/ purtînd povara/cuvintelor înviate/a/treia/zi...* În fine, poemul cu numărul 10: *Ochii tăi sprijiniți pe tîmple!/Totul,/ ca și când timpul/ s-a oprit în ei.../ Merg spre acest zid/știind că eu sunt/de-acum vocala/ce-și bate disparea.../Doar privirea/ mă ține să nu cad. (Iuliana Bârliba, Mănăstirea Agapia).**

Editată de

România literară

- *Fundația "România literară"*
director general Nicolae Manolescu;
- *cu sprijinul Fundației Soros pentru
o Societate Deschisă*

Redacția: Nicolae Manolescu - director, Gabriel Dimisianu - director adjunct, Alex. Ștefănescu - redactor șef, Mihai Pascu - secretar general de redacție, Ioana Părvulescu, Andreea Deciu (critică și istorie literară), Constanța Buzea (poezie, proză), Cristian Teodorescu, Mihai Minculescu (publicistică), Eugenia Vodă (film, muzică), Marina Constantinescu (teatru, plastică), Adriana Bittel (externe), Anca Firescu, Mihai Grecu (secretari de redacție), Nina Pruteanu, Ruxandra Dinu, Alexandra Voicu (corectură), Victor Ciupuliga (fotoreporter).

Administrația: Fundația "România literară", Calea Victoriei 133, sector 1, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, 4072996100089. Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, 1520796100089. Elena Raicu (contabil șef), Corneliu Ionescu (șef serviciu difuzare, tel. 650.33.69.), Andriana Fianu (correspondență și difuzare în străinătate), Elena Hurducaș (secretariat).

Correspondenți: Gabriela Melinescu (Stockholm), Dumitru Radu Popa (New York), Tudor Olteanu (Amsterdam).

Tehnoredactare computerizată: Fundația "România literară" - Anca Firescu, Mihai Grecu. Introducere texte: Geta Gheorghiu.

E-MAIL: romlit@romlit.sfos.ro și romlit@buc.soros.ro (INTERNET)

Cartea - patrimoniu național

IN SFÂRȘIT, după o așteptare de șase ani, organele legiuitoare ale țării au adoptat legea depozitului legal, aprobată în Senat la 6 noiembrie 1995 și în Camera Deputaților la 7 noiembrie 1995 și publicată deja în "Monitorul oficial", partea I-a nr. 280, sub numele de *Lege privind constituirea, organizarea și funcționarea Depozitului legal de tipărituri și alte documente grafice și audiovizuale*. Se specifică acolo că legea intră în vigoare la 60 de zile de la publicarea ei, ceea ce ar însemna data de 21 februarie, căci legea poartă nr. 111 și este datată 21 noiembrie 1995. După aceste date preliminare, absolut obligatorii de cunoscut pentru editorii de carte și publicații din țară, să vedem mai de aproape despre ce este vorba.

Legea de față este o lege fundamentală pentru destinul cărții și bibliotecilor românești și al constituirii patrimoniului național de publicații, lege pe care o are oricare stat civilizată din lume. La noi, prima lege a depozitului legal s-a introdus la 2 aprilie 1885, adică acum 110 ani, act în care s-a stipulat că "fiecare tipograf este obligat a remite din orice carte, broșură, ziar sau orice altă tipărire ce se va executa în atelierul său câte 3 exemplare Bibliotecii Centrale din București, Bibliotecii Academiei Române și Bibliotecii Centrale din Iași. Orice autor sau editor român care va publica o lucrare din cele pomenite în articolul precedent este supus la aceeași îndatorire". Orice abatere de la această prevedere urma să fie pedepsită cu amenzi între 100 și 500 de lei. Legii i s-a adus unele corective în 1904, spre o mai corectă aplicare a ei, apoi, după Marea Unire, când drept de depozit legal a primit și nou înființata Universitate din Cluj, respectiv Biblioteca Centrală Universitară din Cluj, care poartă astăzi numele de "Lucian Blaga". În timpul regimului așa-zis socialist, legea și-a extins puterea și asupra Bibliotecii Naționale și, pe cât posibil, legea a fost în general respectată, prin sistemul centralizat de organizare și tipărire.

Au venit însă evenimentele din 1989. Cu acest prilej s-a distrus un foarte important fond de patrimoniu, cel al Bibliotecii Centrale Universitare din București, fosta Bibliotecă a Fundației Regale. Pe de altă parte, a intervenit haosul și arbitrarul administrativ și legislativ. Nimic n-a mai funcționat cum trebuie: guvernele, ministerele, printre care și Ministerul Culturii. Nu s-au mai dat bani publicațiilor, nu s-au mai plătit drepturile de autor, salariile redactorilor au ajuns la destinatari când da Domnul, editurile s-au dezmembrat și "reorganizat" după propriul plac, bunurile de artă și de patrimoniu au luat calea străinătății pe un preț de nimic, valorile naționale au fost desconsiderate și lăsate de izbeliște, la discreția fiecărui ochi pofditoriu. S-a ajuns până acolo, încât directori de muzeu sau lucrători la astfel de instituții au sustras ei înșiși obiecte de valoare inestimabilă ca să-și facă din ele averi personale (vezi cazul de la Muzeul Peleş). Somități de crasă incompetență - îmi dați voie să-l numesc pe Paul Everac, o persoană fără operă, sau mai bine zis cu o operă bună pentru spectacole de cămine culturale de acum 30 de ani - au fost trimise să ne reprezinte țara în străinătate. Mai sus numitului i s-a dat pe mână o instituție de mare prestigiu național precum "Casa Romena" creată de N. Iorga de la Veneția. În vechile instituții de mare cultură, precum Academia, au fost menținuți acade-

micieni fără nici o operă, dar și fosile patentate, triste rămășițe ale unor vremi care au făcut mult rău culturii naționale, alungându-i din manuale și școli pe Titu Maiorescu, pe Blaga sau pe Octavian Goga. Valori consacrate sau tineri cu mari posibilități de afirmare și dinamizare din aceste instituții culturale au fost ținuți pe margine, oferindu-se în schimb direcția unor oameni fără doctorat, fără cărți, fără prestigiu, dar probabil cu vechi acte de serviciu în dosarele securității.

CARE a fost rezultatul acestei politici culturale falimentare? Unul previzibil: cărți și colecții descompletate, bibliografii și lucrări de sinteză eșuate, lucrări continuând să zacă în manuscris, documente risipite, goluri incomensurabile în sistemul de informație și în patrimoniul bibliotecilor și al muzeelor. "Lucrătorii din cultură" au fost cel mai prost plătiți bugetari din țară. Cu fonduri limitate și ciuntite, chiar marile biblioteci n-au putut cumpăra toate titlurile de care aveau nevoie, iar legea patrimoniului legal a fost total eludată. Nesupravegheate atent de Ministerul Culturii sau de Biblioteca Națională, editurile și tipografiile s-au sustras pe cât au putut de la respectarea obligațiilor legale. Au venit la rând editurile particulare, de ordinul sutelor, care au primit autorizație de funcționare de la Ministerul Culturii fără să li se pretindă să ia act prin semnătură de obligația de a respecta legea depozitului legal. În consecință numai aproximativ 20% din producția de carte a acestor edituri a intrat în marile biblioteci pe baza amintitei legi. Am constatat acest lucru în fondul Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj. Trec peste faptul că lucrări apărute cu doi-trei ani în urmă intră în circuitul firesc abia acum, că există grave deficiențe în prelucrarea și catalogarea rapidă, la zi, a cărților, dar lipsurile din fondul de depozit legal întrec orice închipuire. Cine va trebui să studieze epoca anilor 1990-1995 se va izbi de greutăți insurmontabile de informare, chiar la marile biblioteci cu depozit legal. În mod practic, aceste mari foruri de cultură păstrătoare ale întregului patrimoniu documentar al țării ar trebui favorizate prin legislații speciale, prevăzute cu sisteme moderne de catalogare, cu computere care să le permită introducerea informației pe calculator. Ca să te informezi astăzi, la noi, în legătură cu o problemă și se răsfețe mai mult timp decât pentru a scrie efectiv despre chestiunea ce te interesează. Neglijarea bibliografiilor naționale are efecte pe termen lung în rămânerea în urmă a culturii și istoriografiei noastre, în depistarea rapidă a noutăților în domeniu și chiar a recunoașterii unor priorități și descoperiri printr-un regim de receptare ce funcționează impecabil în alte culturi. De pe urma acestui neajuns rezultă suprapuneri de teme, republicarea unor documente și studii asupra unor probleme de mult rezolvate, impulsul ideatic, lipsa unei scări de valori bine constituite, imposibilitatea permanentizării unui oficiu critic riguros de selecție.

DAR să revenim la Legea depozitului legal. Votată la 100 de ani de la introducerea ei în sistemul cultural din România, ea are câteva calități care se cer subliniate. Mai întâi se extinde drep-

tul de depozit legal și asupra unor biblioteci universitare mai tinere, cum sunt Bibliotecile Universităților din Craiova și Timișoara. În total numărul de exemplare legale s-a ridicat la *nouă*: două pentru Biblioteca Academiei și câte unul pentru Biblioteca Centrală Universitară din Cluj, Biblioteca Centrală Universitară din Iași, Biblioteca Universității Craiova, Biblioteca Centrală Universitară Timișoara, la care se adaugă un exemplar pentru Biblioteca Documentară "Mihai Eminescu" din Ipotești (cu specificația: numai cărți despre Eminescu) și unul pentru Biblioteca Militară Națională (cărți cu caracter militar, restul de titluri (3) rămânând la dispoziția Bibliotecii Naționale. O nedreptate a legii o văd în excluderea Bibliotecii Centrale Universitare din București, (tocmai ea, care a suferit marea incendiere), de pe lista acestor beneficiari. Oricum, faptul că vom găsi măcar în șase mari biblioteci din țară *totalitatea* publicațiilor din spațiul național ne dă o oarecare senzație de liniște și confort intelectual.

Legea prevede, cu precizie, ce fel de tipărituri și materiale intră în categoria pieselor destinate depozitului legal. De asemenea prevede obligativitatea acestor atâtea pentru "persoane fizice române sau străine" care editează la noi și chiar pentru tipărituri "executate peste hotare" de către persoane fizice sau juridice române, care sunt obligate să ni le trimită. Această prevedere este de mare importanță, deoarece ni se vor aduce, în sfârșit, în țară toate publicațiile realizate de români în străinătate (în exilul de până mai ieri despre care aveam doar o vagă idee, ne informam cum puteam și de unde puteam!). N-ar strica, astfel, ca una dintre aceste biblioteci să creeze un fond special intitulat "Biblioteca exilului românesc", în care să intre toate publicațiile, reviste și cărți apărute în străinătate între anii 1945-1990.

CEEA ce ni se pare mai important în această lege este însă faptul că se prevăd cu precizie acele mijloace punitive absolut necesare pentru cei care nu o vor respecta. Astfel art. 14 prevede: "Nerespectarea obligațiilor de trimitere cu titlu de depozit legal prevăzute la art. 3 și 5 constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 50.000 lei la 500.000 lei". Constatarea contravențiilor o fac însă două instituții, or, practica ne-a dovedit că astfel de soluții pot avea consecințe nefaste: acolo unde răspund doi de ceva, până la urmă nu răspunde nimeni. Este bună însă specificarea că amenda nu exclude obligativitatea trimiterii publicațiilor pentru orice tipografie și editură în stare convențională.

Comisiile care să lucreze la aplicarea acestei legi ar fi trebuit să fie deja constituite, dar nu deținem până acum nici o informație că s-a mișcat în acest sens ceva. Ele ar trebui să opereze cu o competență fără cusur, să fie prompte. Pentru înțelegerea exactă a misiunii lor de către toată lumea (care trebuie să meargă mână în mână cu poliția și justiția) ar trebui publicate comunicate în presă privind atribuțiile și sarcinile lor, competențele cu care sunt investite, alături de apeluri pentru respectarea întocmai a legii depozitului legal.

Patrimoniul unei culturi incumbă o responsabilitate colectivă. El nu se constituie de la o zi la alta, ci prin munca și efortul generațiilor. Căci produsul științific și cultural se deosebește de cel material. O carte aparent neînsemnată astăzi, poate deveni mâine obiect de interes, de reevaluare. Căile culturii sunt întotdeauna deschise unor noi și noi conexiuni și fiecare popor are obligația de a-și apăra trecutul, ca o condiție esențială pentru viitor.

Mircea Popa

Crimă

CRIMA nu este niciodată oarbă sau întâmplătoare. Când ucide, din instinct sau din calcul, omul o face pentru a-și anihila o suferință profundă - poate suferința vieții lui. Criminalul nu comite o extravaganță, ci înfăptuiește actul cel mai important al existenței sale, în perfectă armonie cu viața dusă de el pînă atunci: își trădează doar cifra.

Exemplele individuale - de la cele devenite literatură, prin Dostoievski ori Faulkner, pînă la cele care ocupă prima pagină a presei de senzație - confirmă acest adevăr cu lux de amănunte: nu trebuie să fii psiholog ori comisar de poliție pentru a identifica rapid, prin detaliul semnificativ, mobilul exact al crimei; aparentul detaliu se transformă în indiciu al cauzei prime, întotdeauna gravă, niciodată futilă.

Dovada cea mai elocventă o constituie, mai mult decât cazurile individuale, adevărurile statistice. Nu există conglomerat rasial mai complex decât cel reprezentat de populația Statelor Unite, după cum, din nefericire, întâlnim puține țări în care numărul de crime să fie, proporțional, mai mare decât în America. Într-o societate unde albi, majoritari, trăiesc alături de negri, de asiatici, de indienii piei-roșii, de portoricani și de mexicani, ai putea crede că albi sînt asasiinați de oamenii de culoare (ca răzbunare a săracului pentru un lung trecut de exploatare), ori că negrii sînt asasiinați de albi, din pur rasism (vezi toate poveștile despre Ku-Klux-Klan care ne-au terorizat copilăria). Ideea luptei de clasă, explicite sau mascate, a fost repetată de atîtea ori sub diferite forme, încît a marcat, insidios, majoritatea conștiințelor.

Dar statisticile arată și de data asta cît de false sînt locurile comune care stăpînesc cu putere de lege. În anul 1994, de exemplu, 94% din negrii asasiinați în Statele Unite au fost omorîți tot de către negri; iar 83% din albi omorîți au fost asasiinați tot de către albi. Imensa majoritate a crimelor n-a avut ca obiect rasa «opusă»: a avut ca obiect pe omul de alături, cel pe care îl înțelege mai bine, singurul cu care te poți identifica. În această țară multirasială, Statele Unite, oamenii s-au ucis unii pe alții într-o perfectă segregare, ca și cum ar fi ascultat de un ordin superior.

Dincolo de caracterul abominabil în sine al actului omuciderii, nu poți să nu rămâi - în urma acestor evidente - cu un indeniabil respect rezidual pentru specia umană; în împrejurări oribile, ea se comportă cu un discernămint ce te face să recunoști că o știință divină sălășluiește, probabil, în fiecare dintre noi.

Cum să nu-ți vină, atunci, în minte optimismul desperat al unui Hegel și cum să nu recunoști că filozoful a avut dreptate? Căci Hegel a spus: «Chiar și cele mai îngrozitoare aberații ale comportamentului uman reprezintă un lucru infinit superior cursului veșnic al stelelor; pentru că și eroarea umană este, la rîndul ei, spirit».

(Cer iertare pentru traducerea, poate, imperfectă.)

MIC DICTIONAR

de Mihai Zamfir

De culmile sarcasmului

PERIOADA de după 1989 a fost nefavorabilă pentru literatură și favorabilă pentru presă. Literatura, aproape complet abandonată, a trăit mai mult din amintiri, în timp ce presa a beneficiat de o afluență de forțe noi, inclusiv de voluntari din rândurile scriitorilor.

Deși mulți îi contestă valoarea, acuzând-o de improvizație și amatorism, de mistificare deliberată a realității și vulgaritate și deși în mare măsură aceste acuzații sunt justificate, gazetăria românească se află azi într-un moment bun al ei, comparabil cu acela dinaintea războiului. În fond, nici nu trebuie luate în considerare toate publicațiile, ci numai performanțele gazetărești, posibile tocmai datorită efervescenței care a cuprins întregul domeniu.

Volumul *Tratat de înjurături* poate fi socotit un eșantion din ceea ce are valoros presa românească în prezent, un record de profesionalitate, un pește de aur scos din marea involburată a jurnalismului de azi. El a rezultat din colaborarea unui ziarist cunoscut pentru verva sa inepuizabilă, Tudor Octavian, și a unui caricaturist extrem de caustic, Ion Barbu. Tudor Octavian a pus la contribuție aproximativ două sute de tablete din cele peste o mie pe care le-a publicat în ultimii ani aproape zilnic pe prima pagină a *României libere*, la rubrica *Dus-întors*. La rândul lui, Ion Barbu este prezent în cuprinsul cărții cu optzeci din cele câteva mii de desene satirice apărute în aceeași perioadă în același ziar. Caricaturile nu ilustrează direct textele. Dar le completează și le ritmează, constituindu-se într-un acompaniament grafic care intră din când în când, cu bun-gust, în contrast.

În tablete, Tudor Octavian își folosește din plin talentul și experiența de scriitor. Le folosește chiar cu mai mare randament decât în cărțile de beletristică propriu-zisă, simțindu-se lipsit de griji și dezinhibat (mai există în istoria literaturii cazuri de scriitori care au fost majori tocmai în operele lor minore). N-ar fi exclus ca tabletele, așa tablete cum sunt, cu termen de garanție de o zi, să reziste mai mulți ani (decenii, secole) decât romanele lui Tudor Octavian.

Tudor Octavian este un spectator pasionat, aproape vicios al babiloniei din România de azi. Tema sa predilectă o constituie absurdul existenței noastre de fiecare zi. El nu se mai satură să

înregistreze debandada, zăpăceala, harababura, nefirescul și confuzia din care ne-am făcut - grav traumatizați de comunism - un mod de a fi. Iar de obișnuit *nu se obișnuiește niciodată* cu această stare de lucruri. Însuși faptul că o remarcă neconținut și că o privește parcă hipnotizat demonstrează că nu o poate asimila.

EVIDENȚIIND ceea ce este năstrușnic, adevărat scandal al bunului-simț în viața societății românești (și uneori a umanității în general), publicistul nu își manifestă indignarea și nu se amuză, ci rămâne mereu grav. El are atitudinea unui savant - cam într-o ureche - care ia în serios aiureala din jur și o analizează, o clasifică, o interpretează cu mijloacele sale. Contradicția dintre această mască gravă și năstrușnicia faptelor supuse observației constituie sursa unui umor exploziv, irezistibil.

"Spre deosebire de țânțarul cu î din i, vietate integrată, cu care poporul trăiește într-o simbioză săracă, dar cinstită, de 2050 de ani, țânțarul cu â din a a fost creat de PDSR, ca să înnebunească opoziția. Contra țânțarului cu â din a, Puterea și-a înființat SPP-ul, a întărit poliția și jandarmeria, a fabricat structuri ilegale, plătite cu salarii de directori, în toată țara, a întărit statul de partid împotriva statului de drept, a inventat justiția care nu termină nimic din ce începe."

Publicistul manifestă o predilecție pentru folosirea cu efect comic a cifrelor, parodiind limbajul (și suficiența) statisticienilor:

"Seara [de revelion] a început normal: s-au făcut prezentările și am prins sfârșitul cuvântării domnului Iliescu. 15% au fost relativ mulțumiți, 35% foarte nemulțumiți, 28% au început să înjure, dar foarte controlat, deoarece abia ne cunoscuserăm, iar 22% nu au avut nici o părere. La cuvântarea domnului Everac, 18% au fost mulțumiți că puteau să înjure fără rețineri, 46% au spus că trebuie schimbat, 11% au fost vehemenți, restul de 25% continuând să-l critice pozitiv, liniștit, în grupuri mici, pe domnul Iliescu."

Trebuie spus însă că Tudor Octavian nu alunecă în manierism. El inventează mereu altceva. Chiar dacă își păstrează tonul profesoral, recurge la noi și noi procedee de producere a comicului, luându-ne de fiecare dată prin surprindere. Într-o tabletă, *Goguțicu*, capodoperă a genului,

exploatează de exemplu spectaculos resursele de expresivitate ale diminutivelor, confecționând ceea ce s-ar putea numi un roman al stilului de viață românesc de azi:

"Cum trăiește Goguțicu? Are o căsuță cu curticică pe o străduță mai mărișoară din mărginime. În față, ține o grădiniță, în spate are o sforică de pământ cu strugurei, cu ceva cepșoară, ardeiși, roșioare, așa, pentru o ciorbă, o tocăniță, o sălăciță, un vinișor. [...] Mititel, brunețel, hârniceț, Goguțicu nu stă toată ziua. Pruncuții cer păpică, mămicuța vrea și ea o rochiță, un chilotel, un ciorăpel. Când nu dă un ciocănel la mașinuța șefului, mișcă din urechiușe prin vreo piețușoară, la un băruleț, cară lădițe, mută sticlulele pe răftuleț, orice trebușoară care aduce mălăiașul e dulcică. Goguțicu are și-o iubițică, o fătușă cu un funduleț și niște tâțușoare să-ți lingi degetelele."

În altă tabletă, *Scriitori de stat*, folosește cu o ingeniozitate diabolică unul și același cuvânt, *stat*:

"E bine să fii scriitor de stat. Ministerul Culturii îți subvenționează cărțile, librăriile de stat trebuie să le țină mai mulți ani în rafturi de stat, după care intră în biblioteci de stat și sunt citite, când interesele de stat o cer, de cititori de stat, care le laudă în ziare și reviste de stat."

Unele tablete sunt, poate, mai puțin inspirate, dar nici una nu are o desfășurare previzibilă. Cu Tudor Octavian nu te plictisești niciodată.

ION BARBU este și el aproape mereu la înălțime. Adevărat om-orchestra al graficii satirice românești, curajos și inteligent (în timpul lui Ceaușescu a făcut furori o caricatură a sa - premiată la un concurs internațional din Turcia - care înfățișa un bărbat cu un cașcaval în mână trecând pe sub Arcul de Triumf), atacă din cele mai neașteptate unghiuri viața politică de la noi, infestată de impostură și demagogie. Adeseori arta sa face atingere cu literatura. Un desen reprezentă, de pildă, vitrina unui magazin de *Pâine*, în care stă scris: "Fie pâinea cât de rea, o scriem cu â din a!" Alt desen îl înfățișează pe un funcționar al FPS anunțând: "O veste bună: fabrica de săpun a fuzionat cu fabrica de frânghii!" În altul apare Nicolae Văcăroiu ca autor al cărții "Mein Damf". Iar în altul, reprezentând o încăpere cu funcționari care moțăie la birourile lor, un vizitator comentează: "Eu cred că veșnicia s-a născut la stat..."

În afară de aceste scilpitoare jocuri de cuvinte, de un necruțător sarcasm, există, bineînțeles, forța expresivă a desenelor propriu-zise, de neanalizat însă într-o cronică literară...

Și prin texte, și prin desene, volumul *Tratat de înjurături* se situează la cel mai înalt nivel al publicisticii noastre de azi (și de ieri). S-ar putea vorbi de un festin satiric regesc, dacă nu ar exista un paragraf din Constituție care ne obligă să-l considerăm prezidențial.

P.S. În *Literatorul* nr. 8-9 este publicat un "dialog" amplu (două pagini) susținut de Eugen Simion, Marin Sorescu și Valeriu Cristea. Valeriu Cristea are o singură intervenție și, cu toate că "dialogul" a fost organizat

Tudor Octavian, Ion Barbu, *Tratat de înjurături*, București, Ed. Oscar Print, 1996. 284 p., 5500 lei.

pentru omagierea lui Marin Sorescu la împlinirea a 60 de ani, în această singură intervenție se referă la mine. Obsedat de pierderea, în ultimii cincisase ani, a reputației sale de om inteligent, Valeriu Cristea se consideră victima unui complot și avansează următoarea explicație: [pentru] "ca Alex. Ștefănescu să devină «curat» trebuia calomniat - iertați-mi lipsa de modestie - Valeriu Cristea".

Nu știu cât de murdar am fost cândva și cât de curat sunt în prezent, dar cred că a venit vremea ca Valeriu Cristea să se poarte bărbătește și să nu mai dea vina pe alții pentru faptele sale. Cine a apărut la televizor și l-a ridicat în slăvi pe Ion Iliescu? Cine i-a admonestat pe bucureștenii îngroziți de brutalitatea mineriadelor întrebându-i batjocoritor dacă nu cumva s-au așteptat ca mineri să le facă semne duioase cu batistele? Cine a denigrat-o pe Ana Blandiana în stilul lui C. V. Tudor? Nu mai vorbesc de defăimarea "Europei Libere", de reluarea tezei penibile că opoziții de la noi sunt instrumente ale Occidentului, de referirile primitive la naționalitatea lui Mircea Iorgulescu etc. etc.

La o vârstă pentru marcarea căreia va fi nevoie, în curând, de organizarea unui nou "dialog", lui Valeriu Cristea nu-i mai stă bine veșnicul lui aer de mironosiță. Pierderea virginității morale s-a produs în cazul lui prin liberă consimțire, chiar cu entuziasm, și nu în urma unui viol.

Un best-seller radiofonic

SĂMBĂTĂ, 9 februarie, la ora cinci după-amiaza, ascultătorii postului de radio România-Cultural au parcurs, cu interes și încântare, așa cum nu și-ar fi închipuit că ar putea s-o facă azi, un roman vechi de (exact) două secole: *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister* de Goethe. Textul, dramatizat, a fost interpretat de actori de primă mărime (în rolul titular: Adrian Pintea) și comentat, secvență cu secvență, de un strălucit eseist și teatrolog, George Banu.

Inițiativa aparține Doinei Papp, ea însăși o excepțională realizatoare de emisiuni radiofonice, care a inaugurat astfel o promițătoare serie de emisiuni: *Romanele teatrului*. Împreună cu colaboratorii ei (printre care se numără regizorul Mihai Lungănu), Doina Papp demonstrează că literatura bună din alte epoci, departe de a prezenta doar un interes muzeistic, constituie o rezervă strategică de valori pentru viața culturală de azi. (Al. Șt.)

Cărți primite la redacție

- ◆ Constantin Noica, *Sentimentul românesc al ființei*, București, Ed. Humanitas, 1996, 192 p., preț neprecizat.
- ◆ Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, București, Ed. Humanitas, 1996, 208 p., preț neprecizat.
- ◆ Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi, *Eu sunt ținta*, 18 iulie 1992, Snagov - 14 septembrie 1993, Spitalul Elias, București, Ed. Du Style, 1996, 384 p., preț neprecizat.
- ◆ Pan M. Vizirescu, *Mi se oprise timpul...*, 1950-1970. București, Ed. Eminescu, 1995 (versuri). 144., 2550 lei.
- ◆ Geo Dumitrescu, *Libertatea de a trage cu pușca/ The Freedom to Pull the Trigger*, ediție bilingvă, traduceri în limba engleză de Dan Duțescu, prefață de Lucian Raicu. Addenda: alte poeme și alți traducători. Îngrijirea versiunii engleze: Andrei Bantaș. București, Ed. Cartea Românească, Ed. Vinea, 1995. 176 p., 10 000 lei.
- ◆ Al. Paleologu, Stelian Tănase, *Sfidarea memoriei*, convorbiri, aprilie 1988-octombrie 1989. București, Ed. Du Style, 1996. 270 p., preț neprecizat.
- ◆ Stan Velea, *Universalități și comparații români contemporani*, profiluri, București, Ed. Medro, 1996. 288 p., preț neprecizat.
- ◆ Laurențiu Ulici, *Dubla impostură*, eseuri, București, Ed. Cartea Românească, 1995. 272 p., 4080 lei.
- ◆ Horia Zilieru, *Muzeul dragostei*, Timișoara, Ed. Helicon, 1995 (versuri). 120 p., 1785 lei.
- ◆ Alecu Ivan Ghilia, *Piramida*, I, II, roman, cu o postfață de Romul Munteanu, București, Ed. Eminescu, 1995. 276 + 300 p., 6000 lei.

Îngerul narcisiac

RESPIRĂ în versurile lui Nichita Danilov o mentalitate arhaică. Aparent neoromantice, conștient teatrale adică, ele bat în mai mari adâncimi, în raport cu care o anume frivolitate a discursului îndeplinește doar rolul unui termen contrastant. Înainte de-a se impersonaliza în abisul unei tradiții spirituale, poetul se joacă de-a sine însuși. Iar personalitatea sa înscenată e una fariseică angelică, neastîmpărat afectată, tinerește colorată (în verde, albastru, cenușiu), la modul fantasmelor hiperconștiente, elegante, delicios cabotine ale lui Emil Botta ori Radu Stanca: "Un trabuc lung fumează Îngerul în fața ferestrei/ pe care o ține deschisă pe piept/ Oricine îl poate zări la miezul nopții aici/ stînd ghemuit la măsută, concentrat asupra unor cărți de joc./ Un bărbat tînăr va veni dinspre Răsărit/ cu ochii foarte verzi și haină albastră./ De pletele lui vor afîrna toate femeile brune din acest Oraș./ ca niște bănuți de aramă./ Și un bărbat înalt, trecut de prima tinerete./ va veni dinspre miază-noapte./ cu ochii triști, încercănați de alcool./ înveșmîntat într-o mantie cenușie./ De gîtul lui se vor agăța toate femeile/ cu ochii verzi din Oraș./ ca niște bănuți de aur./ În fața Îngerului vor veni bărbatul tînăr și bărbatul bătrîn./ Bărbatul tînăr în costum de călărie./ în chip de călugăr, bărbatul bătrîn./ O săptămînă întreagă vor juca zaruri./ o lună întreagă, zi și noapte, cărți./ Își freacă mîinile Îngerul în fața ferestrei/ aburite de frig". (*Îngerul*). Acest înger fumător și cartofor, aflat în compania unor libertini aidoma lui e, desigur, un înger căzut, cu sufletul "de înălțime bolnav". Patologia sa e metafizică, deși cu rabat, în măsura în care e figurată dificultatea distincției dintre esență și fenomen. Dar căderea lui nu e dezesperantă, irecuperabilă. Căși, pe de o parte, el se identifică cu materialitățile cardinale ale lumii, iar pe de alta este mesagerul unei obscurități fertile, transmutabile în poem. Invocarea sa are tîlcul unei redempțiuni: "Întru-pează-te, Îngere./ ridică-te din pămînt/ din apa care ești sau ai fost./ Nu te ascunde în lucruri./ întunericul din mine te știe a roști./ ca pe un poem. Pe de rost". (*Apus*). Așadar e un înger liric, ce poate fi transcris în versuri și recitat...

Neîncetat implicată în textura producției lui Danilov, religiozitatea are o accepție liberă, eretică. Ea nu reprezintă decît o dispoziție a adorării, mai exact un protocol al acesteia, tot așa cum, intelectualmente, poezia se împlinește prin mimarea gesturilor intelectului, goale de alt sens decît cel estetic. E mai mult o foame de credință decît satisfacerea ei. O credință *in statu nascendi*, poetul fiind un mistic *sauvage*, după o cunoscută formulă aplicată lui Rimbaud. De unde asumarea materială, oarecum sfîngace, precum în icoanele populare, a perspectivei religioase, capacitatea sa de-a isca plasticități spontane-organizate: "În mijlocul pajistei/ se odihnește palma/ cu treizeci de arginți./ ...Stă pruncul sfînt/ cu o carte în mînă./ Fiecare literă e un bob încolțit/ din care curge/ cea mai neagră țărînă" (*Peisaj alcoolic*). Ceva din teologalul răzvrătit Esenin mustește în atari stihuri, în care duritățile exprimă gingășia dezamăgită, iar violențele traduc, în suspectul lor nihilism, cu aer *voyou*, idealul zădărnicit: "Trebuie să ai o inimă de piatră/ ca să poți viețui pe pămînt/ și uneori e bine/ să nu ai nici această piatră./ Dacă vezi o fereastră/ luminată în noapte s-o spargi/ și să spargi nu numai fereastra, ci să faci țandări/ și tot ce se află dincolo de ea" (*Celui*

care vine). Dacă un moment liric circumscrie pietatea la modul contactului dureros cu absolutul ("Cum se sprijină nouri negri de cer./ așa se sprijină/ sufletul meu/ de umbra ta, Doamne!" - *Peisaj cu lumînări aprinse-n vînt*), alte momente apar bîntuite de intenția reprezentației și a pozei, cu inevitabila, în asemenea condiții, parodie a ascensiunii mistice. Poetul se manifestă ca un înger narcisiac, deci echivoc, experimentînd împăcarea cu Dumnezeu prin mijlocirea împăcării, spectaculare, cu sine. Asemenea unui prinț răsfățat, zace într-un pat mortuar, apoteotic și lasciv, gata a se înălța la cer nu doar cu o blîndă trufie seniorală, ci și cu o foarte pămîntească mulțumire, de orientat înconjurat de lux și întîmpinat de hurii: "Vai vai stau în pat/ tot în aur tot în purpură înveșmîntat/ niciodată n-am fost/ mai frumos mai palid/ și atît de curat/ ca acum în aur/ și purpură înveșmîntat/ În cameră e liniște/ adîncă răcoare/ zac în pat înconjurat/ de mii rîsmii de fecioare (...). Vino/ apropiie-ți cupa/ să-mi oglindesc/ în ea chipul meu/ nelumesc// O vai niciodată/ n-am fost/ mai palid/ mai blînd mai senin/ ca un înger/ impunător ca un prinț/ pe pleoape îmi cad/ bănuți de lacrimi fierbinți// Nu plîngeți le spun/ lumînărilor oarbe din jur/ căci mă pregătesc/ să mă înalț în azur// Priviți-mă cît sînt de sobru/ cît de solemn mi-e capul de lemn/ uns cu cel mai sfînt undelemn// O Doamne în curînd/ mă voi înălța/ spre înalta liniște a ta" (*Aur și vin*). Apetența simțurilor e, de altminteri, prezentă mereu, îmbinînd imaginea Arhanghelului cu cea a unui festin tragic și pompos, atent regizat, desfășurat într-un decor de aur, bronz, mătăsuri: "Sfeșnice vechi, bronz și ruină/ Arhanghel de aur, Arhanghel la cină/ Aripă fumegînde, foșnind în mătăsuri -/ păianjen divin umbrind cu umbra sa Universul// Pocalele goale, cupele sparte, bronz și ruină/ Arhanghel de aur, Arhanghel la cină/ Ochii aprinși, degete oarbe vinuri la masă închină/ Arhanghel de aur, Arhanghel la cină" (*Cină*).

Să revenim însă, după această digresiune macedonskiană, la arhaismul de fond al producției lui Nichita Danilov. Conștiința poetului se situează într-un plan al diferențierii binelui de rău, a virtuții de păcat, decurgînd din conceptul păcatului originar. O intuiție spiritualist-etică îl îndeamnă a ierarhiza structurile ființării. Ușa, dulapul, masa și scaunele i se par a conține "un tainic deasupra și dedesubt". Lumina se împarte în două: "durere și adevăr". Frustrea concepției e corelată cu chemarea către sacru, e chiar un indiciu al autenticității acesteia. Atît de obsedant devine pentru autor subtextul religios al lucrurilor, încît, sub pana sa, privilegiștea unui lan de grîu suportă o dublă transfigurare: o dată în sens antropomorfic, a doua oară în sensul legămîntului cu Providența, generator de suferință din pricina existențialului indisciplinabil: "Grîu obosit/ își închizi pleoapele/ își încrunți sprîncenele/ și se clatină genele/ sub pecetea mereu aceluiași/ vechi legămînt" (*Peisaj alcoolic*). Tot ce există se zbate între credință și tăgadă. Ființele artificiale, manechinele făurite de civilizație, vor părăsi cetatea pierzaniei spre a se scâldea în fluxul cosmic, dar - față de astă dată a rîului iremediabil - peștii vor face drumul invers, rătăcindu-se neverosimil, spasmodic, pe străzi. Între mediul citadin, mediul natural și cel livresc se produce o osmoză halucinantă, din care purced întrebările naivității, aduse în

stare de dramatism: "Manechinele vor părăsi Orașul./ și vor veni să se scalde seara în rîu./ Umerii lor dezgoliți, picioarele lor albastre/ vor alerga peste pajști albastre și munți.../ peștii vor pluti pe străzi./ se vor zbate în uși.../ ...O candelă de aur se ridică deasupra Orașului./ Stau culcat în mijlocul lanului de grîu/ cu o carte deschisă pe piept/ fiecare spic e o lumînare aprinsă de vînt./ Îmi privesc tăcut mîinile/ și măntreb: am fost, mai sînt?" (*Peisaj nocturn*). Precum în Hitchcock, păsările își depășesc fireștile atribute, năvălind, într-o insolită anarhie punitivă, asupra metropolei viciate: "Păsări mari vor croncăni prin amurg/ peste imensele turnuri/ de beton și de sticlă./ purtînd în ghearele lor și-n pliscurile lor/ flăcări și păpădii./ și ramuri înflorite de salcie!" (*Sfîrșit de secol*). Lumina credinței se resoarbe astfel în umbra sa, care devine incandescentă.

Conștiința păcatului duce la o criză a eului, ce evoluează pînă la dedublare. În viziunea poetului, apocalipsa e o demonică despărțire a fapturii de umbra ei, act de-o exactitate sarcastică, însoțită de un rîs al rătăcirii: "Pămîntul se despice între timp și între om și umbră se căsca o mare prăpastie, parcă tăiată cu rigla. Toți urlau, toți țipau de durere sau spaimă, schimonosindu-și fața crispată, între timp trupul, parcă separat de chip, era zguduit de un rîs dement și se împrăștia în cele trei sute șizeci de direcții" (*Fața lăuntrică*). Dedublarea e începutul unui proces de multiplicare, adică de îndepărtare tot mai culpabilă de unul primordial, de unitatea mîntuitoare. Narcis își privește cu groază chipul desfigurat de proteism, monstruos, în înfățișarea sa mecanomorfă: "Și peste tot se rotea, scobită pe dinăuntru și golită de sînge, fața mea lăuntrică, asemănătoare cu un cilindru de oțel, cu mai mulți ochi și mai multe guri ce se mișcau spasmodic și din care se scurgeau în noapte neliniștea și disperarea" (*ibidem*). Cel ce a cochetat cu un

Nichita Danilov

MIRELE ORB

Nichita Danilov, *Mirele orb*, Ed. Junimea, Iași, 1995, 64 p., 1300 lei.

sine dual, în înțeles estetic, adică reflectat, nu se mai poate recunoaște în clipa în care dorește a-și "sorbi imaginea sinelui, adică a-și confirma identitatea ontologică. În ciuda similitudinii de contur, incongruența între viață și artă e de nedepășit. Viața nu se poate suprapune propriului său vid. Prețul moral al jocului artei se dovedește a fi, vai, alienarea. E la mijloc o frămîntare, o dilemă, întrucît, chiar dacă nu se mai poate iubi pe sine narcisiac, creatorul se cuvine a admite, în duhul umilinței, sau măcar în numele bunului simț, că e așa cum e: "Se învîrte deasupra capului tău/ aureola plină de fum și de sînge./ Iau apă în căuș și îmi privesc chipul/ înainte de a mi-l sorbi strig:/ Acesta nu sînt eu și aceasta/ nu este fața mea!/ Și apa îmi răspunde: Acesta ești tu și aceasta este fața ta/ pe care o ascunzi în clarul de lună" (*Peregrinări*). Concluzia? Constă în următorul sfat ce artistul și-l adresează: "Nu te închina la propriul tău chip ca la un idol. Cînd îți piepteni părul sau cînd îți netezești barba, nu murmura rugăciuni nici pentru Cel de sus, nici pentru Cel de jos, căci oglinda lor ești tu". O transcendență narcisiacă îl scutește, așadar, pe om de răspundere. Așa cum îi stă bine unui Narcis poet, decît a se dezice complet de sine și a-și presăra pe creștet cenușa sterilă formal a pocăinței, Nichita Danilov preferă a supraviețui prin eres, "la mijloc de rău și bun". Altfel spus printr-un compromis între smerire și impuls demoniac, compromis înscris în datul cvasigeneral al existenței și răsfrînt în creația poetică, precum o formă a fertilității.

EDITURA NEMIRA

prezintă

DICTIONAR DE ARGOU

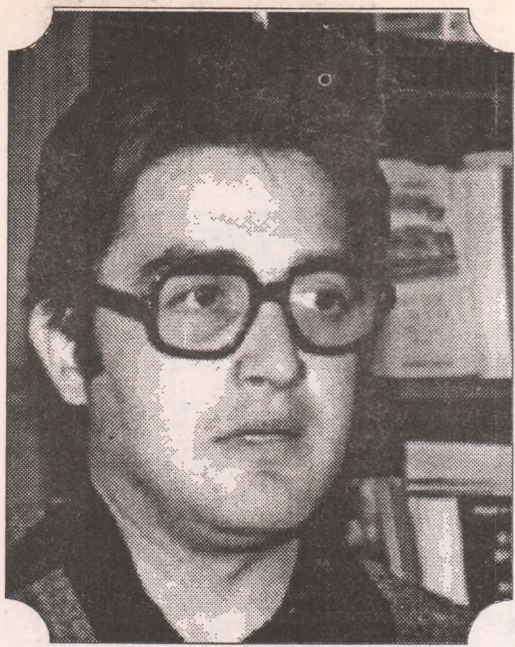
FRANCEZ - ROMÂN

de Constantin Frosin

Colecția DICTIONARELE NEMIRA,
272 pag, 6500 lei

După *Dicționarul de argou al limbii engleze*, iată-l și pe cel al limbii franceze! Profesorul Constantin Frosin oferă tuturor interesați de lumea francofonă (simpli turiști, amatori de lectură sau de filme, traducători etc.) o lucrare completă, de strictă actualitate, care nu ocolește nici unul dintre domeniile vieții moderne. Dicționarul privește nivelul vorbit, viu și colorat, al limbii franceze, găsind adesea și echivalentele cele mai potrivite în argoul limbii române.

CLUBUL CĂRȚII NEMIRA C.P. 26 - 38 BUCUREȘTI

Emil HUREZEANU

"Chiar dacă veți muri, veți trăi"

**În memoria lor: Jacqueline Dupré,
Ginger Rogers, Joseph Brodsky**

Mi-au spus recent că sunt încă poet și că
Fiind așa am și drepturi nu doar obligații.
Erau unii în uniformă în adunarea de post-burghezi
Și cariatide refăcute, spre sfârșitul acestui secol.
Europamude.

Oboseala de Europa și revenirea primului deceniu al
secolului

Cu frica lui de siguranța luminării adâncului.
Eram, adică, la Sibiu, și citeam în acel hotel
Văruit de securitate peste vestmîntul împăratului
O carte despre Trieste.

Și ei avură probleme acolo: Svevo, Saba, Joyce și,
cel mai simpatic,
Anonimul Julius Kugy (1858-1944) - el fiind
comerciant, muzicolog,
Alpinist și poet (ce-și mai poate dori omul înainte de
moarte?)

Acesta mi-a descris copilăria, deși el avînd Alpii
Julici

Cu deschidere la mare la-ndemîna

În timp ce eu doar cușme și oi
Între sași - dacă erau englezi erau geniali crede
Cioran -

Cuminți și fără mare.

Acest Julius scrie:
"S-au revărsat atîta căldură înșorită, lumină,
strălucire,
Și tandră stare sufletească peste toate acestea."
Nu cred că în aceste rînduri se vorbește despre o
parte

Din viața noastră.

Ea și-a făcut altfel de cap prin Alpii Transilvăneni.
Și ei, chiar la Sibiu, ca la Trieste, cu suflet geamăn:
German și valah, și ei umbriți de Mercur mai mult
decît de Apollo.

Dar cu aprozare mai la cinste decît concertele de
cameră.

Cu anticariatele doldora de telemea
Și creierul mic identic cu intestinul gros.
Fiind între ei la adunare, în așezămînt istoric Astra-I
Mi-am amintit că, o zi două în urmă
Vestea morții lui Joseph Brodsky

Pe scama căruia am compus un poem mai demult
Mă lăsă la fel de indiferent ca vestea morții
Lui Jacqueline Dupré.

Aceasta din urmă fiind cellistă, englezoaică cu
pistru
Și răpusă mai demult, pe neașteptate, de scleroza în
plăci.

Zumzetul de sonori din violoncel a trezit în cazul
dînsei

Fluturile care se spune că doar la o singură fluturare
de aripi

Ar împinge încetîșor Bing-ul spre Bang - tulburînd
firește plăcile.

Pe Jacqueline Dupré am văzut-o apoi la film,
înconjurată de dirijori
Și o verișoară cellistă din partea franceză a copilului
Joachim
Mi-a spus că fără ea violoncelul are o umbră în
priviri.
Am trecut în grabă peste moartea lui Joseph
Brodsky
Mai repede decît amintirea unei zile la mare cu el și
a lui iubită

Despre care altădată am scris.
Răsfoind o gazetă elvețiană am dat peste un alt
episod la mare cu el

Al altcuiva. La moartea cuiva, deseori sunt evocate
scenele la mare
Așa cum rugăciunea spusă cu voce tare atrage
oarecum corul.

Dar poate și pentru că amintirile noastre cu marea și
omuleții
Depășesc puterea de înregistrare, atunci pe loc, a
morții cuiva.

Cu Ginger Rogers n-am dansat, n-am scris, n-am
făcut nebunii.

Locul ei aici e dat doar de un Auftakt,
De un ton, de un step al morții care lovește
perimetrul cu tocul

Și toți spiritiștii tremură de frică.
Ginger Rogers - o vreme credeam că-i bărbat -
(prea aveau

Toți glasul decolorat în filmele cu morții din anii '30)

Dînsa s-a stins bătînd ușor cu piciorul
Cu vîrfurile cizmuliței în cutia violoncelului.

Spectacolul involuntar al acestor morți
Alăturate, pentru mine, timp de-o săptămînă
S-a-implinit, în privința mea, cînd am ajuns
În landul german cu mască.

Aici ei tocmai avură o partidă de box reală sub
motto-ul

"Power & Glory: datoria gentlemanilor."
În fața boxului, José Carreras a cîntat doar atît:
"Amore perduto". O arie fără obiect.

Acesta de-abia a fost recviemul lor
Al mușchilor încordați al orașelor mele părăsite
De sufletul dublu al celor două fete anglo-saxone
prelungite

În sunetele și mîngîierea lor
Al poetului rus fără nume
Sufocat de mesteacăn fără pădure.
Veniiți înapoi, pitulicilor, licuricilor
Nu vă mai las singuri niciodată
Rămîneți la mine frunți obosite ale ultimului și
primului deceniu

Fulgi de gîscă risipiți pe balcon în fața mării
Aducerea voastră înapoi în pernă
Sub căldura gîndurilor mele
Este țelul suprem al aurolacilor din rai.
"Chiar dacă veți muri, veți trăi."

**CERȘETORUL
DE CAFEA**

*de Emil
Brumar*

Roua răscoaptă a lecturii

2. Azi-dimineață am ridicat de jos un măr
purpuriu. Ținîndu-l în lumina albă a zilei, între
degetul mare și cel mijlociu al mîinii drepte, l-am
privit îndelung, copleșit de tristețea de-a face
parte din alt regn, mai gălăgios, mai impur. Cînd
l-am lăsat din nou în iarbă, devenise transparent.

Ieri, după contemplarea trecerii personalului
de patru și douăzeci, m-am simțit atît de pur
încît o ușoară răbufnire de miresme răcoroase,
ieșite prin răsufătoarea beciului, m-a înălțat cu
cîțiva centimetri de la sol într-un zbor lin, neob-
servat de nimeni, asemănător alunecării pe-un
parchet de aer ceruit prea tare. În timpul acestei
levitații întîmplătoare, ce-a avut loc în spațiul
trist și pustiu din spatele casei mele, mi-a fost
frică să nu fiu răpit de îngerii.

Acum cîteva săptămîni mă uitam nemișcat
și-abia respirînd, ca să nu le trezesc, la cele două
bile adormite pe masă: una galbenă, de fildes,
cealaltă albă, de marmură. Deodată, exact în
clipa în care lumina a căzut prin geamul din fața
mea în oglinda din spate, învăpăind-o, am fost
ispitit de diavol să le pipăi! O rouă de după-
amiază, fină și senzuală, îmi îmbrobonase frun-
tea, la gît jugulara se zbătea delicios. Printr-un
efort supraomenesc am făcut doi pași înapoi,
băgîndu-mi mîinile într-o lădiță cu cenușă rece.

3. Pentru a nu provoca o suferință inutilă,
ocoleam întotdeauna cu vîrfurile peniței porii hîr-
tîi pe care scriam lungi și tînguitoare scrisori
unui prieten necunoscut și drag. Mesagiile mele
deveneau astfel grațios ilizibile sau, și mai tul-
burător, derutante prin confuziile ce le
pricinuiam. Dar asta nu avea nici o importanță.
Coala continua să respire fericită, indiferent de
semnificația cuvintelor! Mai mult, neputînd
suporta țipătul de durere al filei îndoite cu bru-
talitate, întrebuițam plicurî moi, odihnitore,
generoase, de obicei galben-pai, sau bleu-pal,
sau lila, lipite cu clei monahal de molift sau cu
albuș de ou proaspăt, încă păstrînd aroma vis-
cerelor de șopîrlă. Reușisem chiar să conving
factorul să nu mai folosească ștampila lui de
fier, ci una de cristal, dăruită de *Bătrînul Dosto*,
muiată-n tușiere îmbibate cu ulei, care mîngîia
afectuos timbrele cu zimții piliți dumnezeiește
de dirigintele poștei.

Trebuia să dispar. Bineînțeles, fără ca nimeni
să observe. Mă gîndeam la o ardere bruscă,
totală, lipsită de flacără, într-o sobă construită cu
delicatețe în jurul meu, pe grătarul căreia să nu
rămînă nici un pic de cenușă, ci doar aerul
încăperii să se dilate ușor, presînd îndurerat.
peretii, ferestrele, ușa... O altă posibilitate ar fi
fost să mă dizolv încet, silențios, într-un mare
creuzet de sticlă de Murano ascuns în pivnița
gazdei, comentîndu-mi în șoaptă, cu citate din
clasici, pe îndelete, descompunerea în substanțe
din ce în ce mai inocente. Oricum, eram hotărît,
într-un fel sau altul, să iau melcul de coarne!

Blaga în corespondență

NEAVIZAȚII cred că destinul literar și filosofic al lui Blaga a fost lin și mereu egal în suș. E, în această apreciere, un mare neadevăr. Realitatea e că după fericitul dublu debut al lui Blaga din 1919, cu *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu*, când a fost extraordinar primit (din motive extraliterare), din 1922 încolo, mai precis din 1921 când publică a doua sa plachetă de versuri (*Pașii profetului*), un zid concentrat de negațiune se ridică împotriva sa. A contribuit la asta enorm N. Iorga (care scrisese, totuși, entuziast despre placheta de debut), Gh. Bogdan-Duică, Mihail Dragomirescu și încă alții. Poezia lui Blaga, înnoitoare stilistic și prin substanță, avea nevoie de o nouă generație de critici, decât cei care (Iorga, Duică, Dragomirescu) continuau să țină prim-planul criticii literare. (Arghezi, mai cuminte, refuza să-și adune poeziile în volum, debutând de abia în 1927). Nici cu dramaturgia nu îi mergea lui Blaga mai bine, deși, pînă în 1928, publicase patru piese de teatru, toate ne jucate. Cum trăise, pînă acum din jurnalistică, ar fi voit să devină profesor la Universitatea din Cluj. Nu va izbuti datorită conjurației aceluiași "bătrîni" osificai (Duică, Dragomirescu etc.) care, la concursul pentru examenul de docență al filosofului, refuză să dea un verdict decis, amînuindu-l *sine die* (deși Blaga se prezenta cu un doctorat și trei volume de filosofie). Blaga a trecut, atunci, prin cea mai grea perioadă a vieții sale și, cum rămăsese fără nici un mijloc de existență, s-a mutat la Lugoj, unde soția sa, stomatoloagă, și-a deschis un cabinet dentar, întreținându-și, din munca ei, soțul. Doi ani a stat, retras, la Lugoj, citind însă enorm (atunci și-a acumulat nutriment pentru sistemul său filosofic) și continuînd să lucreze, halucinant, la poezia și dramaturgia sa, amînuind neprizate. La sfîrșitul anului 1926 intră în diplomație, petrecînd, departe de țară, dar într-o agitată eferveșcență creatoare (poezie, dramaturgie, filosofie), timp de aproape 14 ani. Dar receptarea favorabilă a operii sale trifurcate întîrzie să se producă. Ea va deveni o realitate din 1928-1929 încoace, cînd noua generație de critici (Călinescu, Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Vl. Streinu, Vianu, Perseusius) capătă autoritate și se rostește favorabil despre opera lui Blaga. Dar parcă nici acum tonul nu e în registrele de sus ale portativului de receptare, lăsîndu-l pe autor încă nemulțumit, deși receptarea operii sale marcase o cotitură cu adevărat spectaculoasă. Dar poetul nu accepta, și acum, decât elogiul absolut și a fost toată viața sensibil la flaterie.

În perioada, tocmai, a nereceptării operii sale (sau a receptării ei negative) se produce, în 1926, înfînirea poetului cu Ion Breazu. Cel ce va deveni profesor de literatură română la universitatea clujeană, s-a dovedit a fi un admirator fără rezerve (cum o dorea poetul) al operii lui Blaga. În plină obstrucție a operii autorului *Poemele luminii*, apare, în binișor obscura revistă *Cosînzeana*, ciclul de articole ale lui Breazu despre lirica lui Blaga. Poetul, aflat încă în reclusiunea de la Lugoj, îi scrie criticului, mulțumindu-i entuziast. Va fi începutul unei amicitii literare, care a continuat pînă la stingerea din viață a lui Blaga. Ca să fiu drept, Breazu a fost un critic literar mai degrabă modest, cu contribuții, mai ales, de istorie literară ardeleană. Dar scria aplicat și cu aplecare de

îndrăgostit despre poezia și dramaturgia lui Blaga, ceea ce autorului îi plăcea foarte, deși aceste articole apăreau în reviste și gazete ardelenne fără mare audiență la public. În plus, cum Blaga trăia departe de țară, Breazu își asumase misiunea utilă de a-i semnala (și a-i trimite) poetului articolele ce se scriau despre opera poetului diplomat, îi făcea servicii pe lîngă teatrele (în special Naționalul clujean) care începuseră să joace piesele lui Blaga, urmărind punerea în scenă, îl ajuta în demersurile pe lîngă universitatea clujeană, unde filosoful nu renunțase la dorința de a deveni profesor, urmărind un concurs, care a devenit chemare în 1938. Ba chiar Breazu se însărcinase, din devotament nemărginit, și cu plasarea unor cărți ale lui Blaga la librării, urmărind vînzarea și încasarea sumelor rezultate. Din această pricină cele 166 de scrisori (dintre care 97 datorate lui Blaga și 69 lui Breazu) sînt, cu adevărat, un tezaur neprețuit în reconstituirea biografiei poetului și a laboratorului său interior de creație. Ce-i drept, unele dintre aceste epistole au mai apărut, de-a lungul deceniilor, în presa literară (unele publicate de prietenul Mircea Zăciu). Dar reunite, toate la un loc, între copertile aceleiași cărți se face acum, pentru prima oară, prin grija devotată și învățată a d-lui Mircea Curticeanu. Ce-i drept, ediția e foarte bună iar aparatul de note și comentariu excelent (doct, priceput și informat pînă la infinitul mic). Dar editorul se prea răsfăț evident cînd își intitulează ediția: "gîndită și alcătuită de Mircea Curticeanu". De ce "gîndită" aici în chip special? Care bun editor, cînd își alcătuește o ediție, chiar una de dialog epistolar, nu și-o gîndește înainte? Și îi pot cita d-lui Curticeanu, alte ediții de acest fel (de pildă ediția de corespondență Bariț, ca să citez o ediție tot despre un mare ardelean, unde comentariile, extraordinare, întreceau, adesea, mult în dimensiune, chiar textele epistolelor. Dar, repet, dincolo de acest răsfăț deranjant, ediția d-lui Curticeanu e foarte bună, devenind, din chiar momentul apariției, un inestimabil instrument de referință, chiar dacă, pe alocuri, amendamente necesare se pot face pe marginea unor comentarii.

Să observ, mai întîi, că Blaga, negăsind editor, și-a tipărit, pe cheltuiala sa, în 500 de exemplare, *Meșterul Manole* și că socotea, în 1927, că, de fapt "complotul tăcerii" în jurul operii sale va dura 15 ani pentru că "am scris prea mult și am obosit publicul", asemenea lui Valéry. Pronosticul va fi invalidat, pentru că trei ani mai tîrziu, în 1930, semnala, și el, lui Breazu, schimbarea de optică, favorabilă, în receptarea operii sale, dar și încă inerențele opacității. Să amintesc, apoi, de grija lui Blaga, mărturisită lui Breazu, de a nu fi lăsat fără slujbă în perioada (1931-1932) guvernării Iorga-Argetoianu, cînd economii bugetare au adus cu sine multe licențieri în diplomație. A intervenit, și de data asta salvator, Sextil Pușcariu, marele sprijinitor al lui Blaga de la debut pînă la acordarea, în 1934, a premiului Hamangiu, primirea în Academie (1936) și chemarea filosofului (1938) ca profesor la universitatea clujeană, demnitate la care aspirase din 1924, eșuînd și a doua oară, în 1930. Memorabile în această ediție remarcabilă sînt două mari momente din viața lui Blaga: episodul discursului de recepție la Academie (după ce intrarea sa în Academie fusese obținută abia la a treia votare, a doua zi, cînd unii dintre adversarii săi constanți, printre care Iorga, au absentat) și cel al obținerii catedrei la Universitatea din Cluj, amîndouă petrecute în 1937 și, respectiv, 1937-1938. La solemnitatea primirii în Academie a lui Blaga, pe lîngă știutul său memorabil discurs de recepție, importante au fost și discursul de răspuns al lui Ion Petrovici, presărat cu importante rezerve pentru despărțimîntul poeziei și filosofiei (aici îi reproșează misticismul, Petrovici optînd decis pentru raționalismul în cugetare) dar, mai ales, discursul regelui Carol al II-lea, în calitatea sa de președinte de onoare al Academiei. Academicienii și publicul au ascultat, în picioare, potrivit uzanțelor, discursul suveranului. Care, într-o atmosferă încordată, a spus, printre altele: "Academia primește în sînul ei pe primul reprezentant al unei noi școli literare românești: pe primul reprezentant al talentelor literare românești de după război... Și, salutîndu-te pe tine, Lucian Blaga, salut literații de

astăzi ai Țării Mele, cari, chiar dacă-și permit uneori licența în arta lor, sînt o generație de scriitori plini de avînt și talent". A fost, după discursul lui Blaga, cel al regelui, marcarea unui adevărat triumf, spre supărarea indignată a lui N. Iorga, care, într-o suită de articole (în *Neamul Românesc* și *Cuget clar*), n-a conținut să-l probezească pe noul academician, contestîndu-i filosofia și, mai ales, conceptul de mioritic și dihotomia dintre cultura minoră și cea majoră. Cît despre poezie, continua să o considere "literatură bolnavă", asemuind-o, în negațiune, cu cea a lui Arghezi. Iorga era iritat efectiv că a fost silit să asculte în picioare cuvintele suveranului care a sancționat, de fapt, prin elogierea lui Blaga, decesul sămănătorismului, pe care savantul se tot străduia, zadarnic, să-l reanime. Supărați au fost și unii filosofi (Rădulescu-Motru, Ion Petrovici) și Crainic (pentru că Blaga nu socotea nimerit să elogieze, în discursul său, *Gîndirea*). De acum încolo, situația catedrei lui Blaga a mers lin și crescător în soluționare. De la concurs pentru catedra vacantă de estetică s-a ajuns la soluția, nevisată, a creării unei noi catedre (de filosofia culturii), la care Blaga a fost chemat (deci n-a mai trebuit să treacă prin umilînța unui examen de concurs) în calitate de membru titular al Academiei Române. Triumful acesta, datorat intervenției atît de decise a regelui prin discursul său de la solemnitatea din iunie 1937, n-avea să dureze, din păcate, decât pînă în 1948, (deci un deceniu), cînd Blaga își pierde - datorită vremurilor vrăjmașe - și titlul de academician și cel de profesor. Viața are, mai totdeauna, vicleniile sale înfrîntătoare.

Și închei printr-un omagiu de recunoștință adus d-nei Marta Petreu, care, pe lîngă excelența ei revistă, a inițiat această "Biblioteca Apostrof", de fapt o mică editură, care publică, bine gîndit, importante cărți de literatură, filosofie, memorialistică și, iată, documente epistolare. E un act de cultură care o onorează pe remarcabila poetă și cugetătoare care este deopotrivă d-na Marta Petreu.

Expresii populare "actualizate"

ORIGINEA metaforică a multor expresii populare sau familiare e nesigură; sensul lor rămîne totuși destul de stabil. O parte din aceste expresii circulă astăzi și în afara contextului popular: uneori citate cu fidelitate, adesea parafrazate ironic, de pildă prin simplă substituție: a *strînge cu ușa* (= "a sili, a constrînge, a presa") - "strîns cu ușa de ancheta Procuraturii Militare, acesta se va decide să demaște întreg angrenajul corupției", în "Evenimentul zilei" = EZ 135, 1992, 3 - devine, într-o formulare ad-hoc, "a strînge cu legea": "strîns cu legea" președintele apelează tot la consens" (România liberă" = RL 1467, 1995, 3; sublinierile în citate, aici și în continuare, îmi aparțin). Uneori modificarea înseamnă dezvoltare, adăugare de determinanți: "de 27 de ani face valuri internaționale" ("Tineretul liber" = TL 738, 1992, 1), sau recombinate liberă în discurs a cuvintelor-cheie ale expresiei: "mîța moartă a guvernării rămîne (deocamdată) în curtea FDSN" (EZ 108, 1992, 1). Parafraza ironică poate ieși din logica imaginii, păstrînd doar sensul abstract al expresiei (ca în exemplele deja citate), sau poate miza pe reconstruirea unei imagini (comice, absurde, contradictorii etc.), ca în butada "I.I. a luat taurul de un singur corn" (citată în EZ 323, 1993, 4), formată de la a *lua taurul de coarne* - "a înfrunta cu îndrăzneală o dificultate, a lua o decizie fermă". De fapt, această libertate de variație reprezintă modul normal de utilizare a expresiilor în discurs (de aceea lexicografii reușesc cu greu să aleagă construcțiile cele mai stabile, pentru a le include în dicționare).

Uneori, însă, modificarea expresiilor populare e împinsă prea departe: fie pentru că acestora li se neglijează sensul propriu, fie pentru că variația prea mare le obscurizează. Am discutat cu altă ocazie (în *România literară*, nr. 17, 1994) despre "a doua roată la căruță"; din publicistica ultimilor ani se pot culege

și alte exemple mai mult sau mai puțin deviate. A *trage spuza pe turtă* sa are sensul "a-și îngriji interesul propriu, a-și apăra cauza sa proprie (uneori, în paguba altora)" (DLR, s.v. *cenușă*). Originea expresiei e destul de transparentă datorită echivalențelor sale - a *trage cenușa (sau jarul) pe (sau la, sub) turtă sa*; a *trage jar la oala sa* - și a construcțiilor care descriu o acțiune din aceeași sferă: a *lua cuiva cenușa de pe turtă*; a-i *lua turtă de pe spuza*. S-a arătat că e foarte probabil ca imaginea-cadru de manifestare a acțiunii egoiste să fi fost cea a coacerii mîncării la un foc comun; spuza (= cenușa fierbinte) oferă în această situație un avantaj considerabil. E posibilă o folosire intenționată absolută, lipsită de determinări, a expresiei, cu un sens general care nu îi contrazice etimologia: "«Armata e cu voi» sau cum să tragem spuza pe turtă" ("Cotidianul", 5, 1992, 1). Un alt exemplu mi se pare însă mult prea elaborat, atît de modificat pentru a se adapta la situația dată încît devine chiar greu de înțeles: "I.S. a tras spuza rezolvării cazului pe cele 83 miliarde plătite statului" ("Libertatea", 1496, 1994, 8). O greșeală propriu-zisă apare în folosirea expresiei a *lua cu japca* = "a lua cu sila, prin violență, pe nedrept" (*japcă*, cuvînt venit din bulgară, unde înseamnă "laț, cursă", a căpătat sensul de "hoție, înșelăciune"). În citatul "recomandările făcute nouă de către Consiliul Europei nu trebuie luate cu japca, ci adaptate la specificul nostru național" (text reproduș ironic în RL 993, 1993, 3), expresiei i se atribuie sensul "a lua în bloc, a prelua fără discernămînt". A *ține cu dinții* (de ceva) este o expresie care nu are nevoie de explicații; ea alunecă în comicul involuntar prin simpla schimbare a verbului - de fapt, prin concretizarea pe care noua combinație o creează: "procurorii Parchetului Militar Brașov... au păstrat cu dinții secretul asupra acestui incident" (EZ 1005, 1995, 8).

LA 16 MARTIE, prozatorul Bujor Nedelcovici împlineste 60 de ani. Cărțile sale îl asigură un loc proeminent în literatura română contemporană, defluindu-se prin amploare și densitate epică, prin finețea spiritului analitic, prin miza morală importantă pusă în joc. Cât timp s-a aflat în România, scriitorul și-a făcut auzit cuvântul demn, expunându-se măsurilor represive ale regimului ceaușist. În Franța, unde s-a stabilit de aproape un deceniu, Bujor Nedelcovici își continuă activitatea ca prozator și eseist, fiind remarcat de lumea literară pariziană și răsplătit cu prestigioase premii. Revista noastră, care se bucură de multă vreme de prețioasa colaborare a lui Bujor Nedelcovici, îl urează prozatorului, cu prilejul frumoaselor aniversări

La mulți ani!

1 L-am cunoscut pe Guy la nunta lui Valerie cu Sacha.

“Duminică sîntem invitate la cununia civilă ce va avea loc la primăria din St. Augustin”, era scris de mama pe biletul lăsat lângă telefon.

Nu eram prea încântată la gândul că va trebui să întîlnesc “toată banda” de vechi și actuali prieteni: “saltimbanci, bufoni și clovni”, cum îi numesc în momentele de dispută cu mama. Uneori, cînd vorbesc cu ea, uită “să coboare de pe scenă în viața reală” și îmi răspunde cu o voce ironică, amuzată și teatrală:

- Viața reală?! Te înșeli, draga mea! Nu există! Poate vrei să spui: “Cronică, poveste, roman sentimental cu aventuri și filosofie, baladă, farsă, epopee, ehei! frescă, mozaic, Kaaba, ehei! carte de învățătură, de joc, de visare...”

- Ehei! Oprește-te, mama! strig eu încercînd să-i imit tonul emfatic. Ești la fel de exaltată, permanent îndrăgostită și nu te-ai plictisit să repeți aceeași replică pe care o știi de cînd eram copil. Vrei s-o continui?

- Cred că ai uitat-o! Au trecut patru ani de cînd ai plecat la Los Angeles și între timp ai fost scutită s-o mai auzi! și a zîmbit insinuant.

- Nicidecum! Așcultă: “Avatarurile unui tînr în prima, a doua sau a treia tinerețe, cîte nu poartă în lada căruței trupa noastră care cuprinde, firește, *the best actors in the world!*”

- Splendid! Dacă ai ști cît de mult regret că nu ai vrut să-mi urmezi cariera de comediant! Sau ai fi putut să fii *meteur en scène*, așa cum sînt eu acum! Ți-am văzut expresia și gesturile cînd ai rostit replica! Ți-aș fi încredințat imediat un rol în piesă!

- Nu regreta nimic! N-am vocația de a repeta ce au scris alții. Încerc să creez

primăriei - o clădire nu prea înaltă, dar care își declama cu mîndrie cuvintele înscrise pe frontispiciu: *Hôtel de Ville*, iar dedesubt: *Liberté, Égalité, Fraternité* - erau aliniate mai multe mașini, semn că majoritatea invitaților sosiseră.

Lîngă poarta primăriei, cîțiva meri înfloriți păreau niște sfeșnice cu lumînări aprinse în onoarea celor care participau la oficierea căsătoriei. Sala de recepție era plină de lume. Ținută elegantă, cîteva blănuri, pălării cu boruri largi, șoapte adresate la ureche, priviri iscoditoare și aparent indifereente, zîmbete ironice sau binevoitoare... În picioare, primarul, înalt și slab - semăna cu Tati - își tot aranja eșarfa tricoloră în diagonala pieptului.

Valerie ținea un buchet de flori în mîna, avea o rochie albă, maiestoașă prin simplitate, mulată pe trupul cu talia bine cambrată de șoldurile pline. Privea către oaspeți cu un zîmbet abia schițat și cu aerul unei regine care parcă își primea musafirii în *Galerie des Glaces* de la Versailles. Alături de ea Sacha, rusul, refugiat la Paris înainte de *la chute du Mur de Berlin* și despre care mama îmi povestise că fusese mai mulți ani închis într-un lagăr din Siberia. Înalt, voinic, cu umerii puternici de sportiv, avea expresia unui adolescent rătăcit din întîmplare printre comediantii de la *Opéra Comique*.

Înțeleg de ce Valerie și-a ales un bărbat mai tînr decît ea, dar nu îmi este prea clar de ce se mărită cu un străin care aparține altei lumi decît a ei? Sau poate este și el un “saltimbanc”, tenor la operă, ori cîntă la chitară melodii țigănești. Oricum, Valerie dovedește încă o dată că își construiește cu luciditate destinul! A! Da! Acum îl zăresc și pe Pierre! Fiul lui Valerie din prima căsătorie, care mi-a făcut cîndva curte...eram elevi la *Henri IV*.

După ce primarul a terminat oficierea mariajului și i-a declarat “soț și soție”, am așteptat cîteva minute în rîndul celor care voiau să-i felicite și să-i îmbrățișeze pe “tinerii căsătoriți”.

- A, Sabine! Ce mult te-ai schimbat de cînd nu te-am văzut! a spus Valerie cu un glas afectat îmbrățișîndu-mă. Mi-a zis Françoise că te-ai întors de curînd de la Los Angeles. Să ți-l prezint pe Sacha! și tînrul mi-a întins mîna și m-a privit cu atenție în ochi; am simțit că este mai puțin dezorientat decît îmi imaginasem.

Am ieșit în curte. Lumina puternică a soarelui din această amiază de primăvară, cu aerul îmbrățit de parfumurile merilor înfloriți, m-a obligat să închid ochii: *timpul interior este superior sau inferior timpului exterior? oricum! mă aflu mereu într-un “reality shows, un chewing-gum pour les yeux” care oscilează între “déroisire et déraison”, iar acești “marchands de bonheur” sînt “actorii care trebuie cinstiți cum se cuvine, ei sînt rezumatul și cronica prescurtată a vremurilor”...*

Un fotograf ne ruga cu insistență să ne grupăm în jurul căsătoriților pentru a face obișnuitele poze, eu însă căutam cu privirea pe altcineva.

- Guy este cel cu barbă! mi-a șoptit mama intuiindu-mi gîndurile și aranjîndu-și coafura cu un gest pe care și-l reprima doar pe scenă. În dreapta! a precizat ea văzînd că nu-l reperasem încă.

L-am privit în goană și cu un aer dezinteresat, pentru a nu-i da satisfacție mamei care îmi ghicise intenția. Înalt, brunet, păr bogat, sprîncene groase, bine arcuite, aproximativ cincizeci de ani, aerul superior al unui satir. Vorbea aferat cu o doamnă, gesticula, rîdea arătîndu-și dinții albi, puternici și cu *les machoires de carnassier*. Nu arăta rău dar mi se părea prea volubil și în discrepanță cu ținuta elegantă.

După ce am făcut cîteva fotografii avîndu-i pe mire și mireasă la mijloc, ne-am îndreptat cu toții spre mașini. Valerie și Sacha s-au urcat într-un Rolls-Royce alb, decapotabil, cu două locuri, frumos decorat cu buchete de flori, special închiriat pentru nuntă. Secvență din filmele anilor treizeci. Au trecut pe lîngă noi claxonînd și toți au început să bată din palme adresîndu-le diverse urări.

- Aplauze la scenă deschisă! a rostit mama cu un aer de reală bucurie pentru vechea ei prietenă. E fericită! Nu cred același lucru pentru Pierre! Uite-l! A rămas singur. Vrei să-l invităm să meargă cu noi?

- Credeam că-i propui lui Guy?!

Nu mi-a răspuns așa că n-am insistat. I-am făcut semn lui Pierre care s-a urcat în mașina noastră. S-a schimbat mult de cînd nu l-am văzut, devenise un adevărat bărbat. Din vechiul lui stil *macho* de a se îmbrăca - bluzon negru din piele, pantaloni strînsi pe pulpe, cizme cu tocuri înalte - păstrase doar “un fular palestinian” răsucit în jurul gîtului care se asorta cu jacheta de culoarea nisipului.

N-am avut timpul să vorbesc prea mult cu Pierre care stătea pe canapeaua din spatele mașinii. Am simțit în ceafă privirea lui ațintită spre mine. Cînd am întors capul i-am citit în ochii mari - care aveau o fixitate stranie, cu un grăunte de nebulie ce strălucea în pupile - un interes și o curiozitate care m-au surprins, parcă ar fi știut totul despre mine și ar fi spus: “Sabine! Fosta mea colegă de liceu care a plecat la tatăl său în Statele Unite pentru a-și face studiile. Acum... s-a întors la Paris, locuiește cu mama ei și își caută un loc în lume...”

2 Casa lui Valerie era așezată pe o colină.

Se pare că fusese reședința de vară a unor bancheri de la Paris care au vîndut-o la începutul secolului.

De pe terasa înaltă se putea admiră grădina în toată întinderea ei - cu gazonul perfect întreținut, dens și leu verde intens - pînă la liziera pădurii de salcîmi. Orientarea brazilor, a puștilor fructiferi, a straturilor cu tranda iri, boschetelor cu dalii ori regina noștii, băncilor albe și a meselor unde puteai la umbra a doi nuci - să scrii o scrisoare sau să citești în tihnă o carte tolănită într-un sezlong... peste tot se simțea *la griffe d'un horticulteur* care, poate făcuse cîndva parte din vechea școală lui Le Nôtre. Pete de culoare, lumină și umbră într-o armonie aproape muzicală.

Astăzi - zi de nuntă și sărbătoare - grădina era ornată și pregătită în așa fel încît oaspeții să poată găsi - coborînd panta lîngă gazonului - mesele pline cu aperitive și cupe cu șampanie, sau să se oprească într-un fotoliu pentru a se odihni cîteva clipe și a discuta cu un prieten.

În interiorul casei și în special în salonul spațios de la parter se simțea încă prezența fostului soț al lui Valerie care fusese un renumit etnolog și antropolog și care colecționase de pe unde călătorise - Amazonia, Indochina, India, Gabon - statui din fildeș, din lemn sau bronz, obiecte de cult și chiar un stîlp sculptat ce aparținuse unei case din Tibet.

După ce ultimii oaspeți și-au lăsat la intrare - ajutați de un valet - hainele de vizon sau pardesiele, a urmat o perioadă de acomodare (prezentările de rigoare care însă nu a durat prea mult deoarece majoritatea invitaților făceau parte dintr-un grup destul de restrîns, vechi “comediantii în diverse teatre din Paris sau actorii de cinema ori televiziune” conduși *d'un esprit de clocher*, în care erau admiși și “noi discipoli”, însă bine selecționați, astăzi mai mulți ca oricînd. Erau prezenți și cîteva directori de teatre - *Comédie Française, Opéra Comique, Odéon* - cronicari din presă, prezentatori de emisiuni la t.v. (publicul va fi informat de acest eveniment monden) și chiar o echipă de la televiziune cu o cameră de luat vederi.

Pe mama am pierdut-o destul de repede printre cei care - aferați dar nu gălăgioși - încercau să vadă “dar în special să fie văzuți”, ori să-și regăsească “prieteni pierduți de-a lungul turneelor sau al vremii”. Pierre a dispărut și el nu înainte de a-și motiva absența deoarece avea “obligăția primitivă de la mama-Valerie” să se ocupe de “partea muzicală” și de orchestra de instrumentiști ruși care urma să sosească în curînd.

M-am trezit singură “flanînd” printre necunoscuți: zîmbete abia schițate de la persoane pe care nu le cunoșteam, sau... “A! Tu! Sabine! Te-ai întors?! Cînd ai sosit?! Mereu o întrebam pe Françoise de tine! Și eu intenționez să mă duc la Los Angeles! Am auzit că ai făcut un film! Cu cine ai jucat? Cu nimeni! Ai scris doar scenariul! Aha! Da?! Grozav! Să-ți prezint pe doamna regizor... pe doamna... Cum? Nu o cunoști pe fiica lui Françoise în piesa căreia ai jucat de curînd?! Nu-i nimic! Te rog, Sabine să-mi telefonezi! Vreau neapărat să ne vedem! Sigur! O să mai vorbim! Avem toată seara și noaptea înaintea noastră.”

O cupă de șampanie în mîna, o tartînă “cu nu știu ce” și din nou zîmbete, bărbați pe care i-am văzut pe scenă ori din culise cînd mama regiza o piesă, sau femei pe care le-am întîlnit “nu știu unde și cu ce ocazie”, poate într-un film, sau într-o piesă de teatru...

O c a t o r u l

că totul se petrecea în jurul meu ca și cum aș fi fost plecată de o viață și toate detaliile mi s-ar fi sters din memo-

Călcam pe gazonul moale și dens, plin de câte un chelner care îmi întindea o cupă de șampanie... sau rămâneam în dreptul unei mese, priveam toate plătirile pline cu diverse feluri de mâncare în aspic, foietaj, sosuri, fripturi, salate sau fazani întregi... fără să mă gândesc să iau ceva și... coboram! coboram pe covorul verde al gazonului! Coboram panta lină a colinei lăsându-mi picioarele să se miște parcă singure și a doua zi la urmă mi-am dat seama că eram în cultă și simțeam iarba rece și verde sub tălpi, da! foarte verdelene devenise ca să mă arutare pe glezne, pe picioare, pe mâini și chiar pe sex... da! cineva își arăta buzele între pulpele mele și mă privea încet spre sîni, spre gît... și m-am uitat la liziera pădurii de salcîmi, m-am uitat în loc și am privit grădina, pîlăurile de invitați în dreptul meselor, a căror viață în care se aprindeau primele luni, picături de culoare "à la manière de peinture" poate "Le Dimanche d'été à la Grande Jatte", au plutit în aer ca niște "petite fleurs de la mer"... ține minte imaginea! Îți va veni în minte într-un film... am ascultat muzica lui Debussy... seosea pe căi neștiute, sau cineva mă privea în minte și în clipa aceea de simțământ intensă - irrémédiablement - și totuși de "comuniune" epărtată", aș fi vrut să fac dragoste cu cineva într-un tufiș din pădure, să mă iau de iarbă, dezbrăcându-mă, pîndindu-mi cei care ar fi putut să ne surprindă... dar oricum nu cu Charles pe care treburile să-l uit la jamais, era alcoolic și se băgase... să fac dragoste adevărată cu un bărbat adevărat avec une vraie bitte... Pierre? Parcă e prea tînăr, dar nu mi-ar dispăcea, oricum, nu-mi rămînea în minte cît dorința și iluzia că odată ce m-am întors acasă o să găsesc... ceea ce caut eu o viață întreagă, chiar dacă știu că potențialul este doar căutarea și iluzia, deoarece realizarea este și va rămîne mereu...

Mi-am încălțat pantofii am început să mă duc la colina hotărîtă să nu mai beau nimic în cupă de șampanie și să mîncînc ceva, altfel n-o să rezist toată noaptea.

Apropiindu-mă de terasă, mi-am dat seama de cîteva detalii pe care pînă acum nu le sesizasem: muzica delicată provenea din difuzoarele ascunse cu similitudine prin boschete; mai multe torțe erau pregătite gata să fie aprinse după asfințitul soarelui; chelnerii erau îmbrăcați în costume autentice rusești (jupa, pantaloni bufanți și cizme albe), purtau barbă și aveau expresii de cazaci de prin ținuturile Donului. Un chelner, fuseseră chemați de Sacha și eu, ed că tot el invitase orchestra de muzicanți ruși despre care îmi vorbisese Pierre.

Un chelner m-a oprit și mi-a întins o tavă pe care erau mai multe pahare cu vin. L-am privit cu atenție admirîndu-mi ținuta și costumul pe care îl purta cu multă eleganță, apoi l-am refuzat rîndindu-mi și pentru o fracțiune de secundă m-am imaginat într-una din grădinile de la palatul țarilor de la Arskoie Selo de lângă St. Petersburg pe care îl vizitasem în urmă cu cîteva ani.

Deodată, aud în spatele meu o voce care mă atrage atenția.

- Sînteți restauratorul... în sfîrșit, cel care răspunde de chelnerii îmbrăcați în costume de elegant?!

Am întors privirea. Era o tînără doamnă pe care nu o mai întîlnisem în cercul apropiat al prietenilor mamei" care, presupun, nu cunoștea pe toți invitații. În fața doamnei se afla... Guy!

A! Iată-l pe Guy care dispăruse printre musafiri.

- Cum de ați ghicit că sînt eu? a întreat-o Guy cu un aer surprins și amuzat.

- Aveți aceeași expresie și purtați ca și ei o barbă stufoasă! a încercat tînăra să explice rîzînd, puțin stingherită pentru remarcă ei, sau poate era doar un procedeu de a intra în vorbă cu el.

- Exact, stimată doamnă! Ați intuit perfect! Eu mă ocup de tot... adică dirigez din umbră. Da! Din umbră și cu discreție ca toată lumea să fie bine servită și să se simtă a laise. Doriți ceva? Vă recomand o vodcă "frapată" și o linguriță cu caviar! Nu-nu! Nu o tartină! O linguriță! Vodca trebuie să se întilnească cu o cantitate destul de mare de caviar pentru a-i degaja gustul și savoare! Ascultați-mi sfatul! Știu ce vorbesc! Fac meseria asta de ani de zile! Hei! Băietele! și Guy oprește un chelner și o servește pe tînăra doamnă după rețeta propusă. Simțiți în cerul gurii parfumul mării? Sturionii se găsesc în Delta Mării Negre! Iertați-mă! Care este numele dumneavoastră? Foarte bine, doamnă Gisèle! Încă o vodcă și puteți să...

În jurul lor se strînseseră cîteva invitați care încercau să-i urmeze sfatul.

- Foarte bine, doamnelor și domnilor! Hei! Băietele! Mai adu repede caviar și vodcă! Așa a reușit tătucul Stalin în Crimea să-i facă fericiți și să-i "ametească" pe cei doi... unul senil și bolnav, celălalt șiret și cinic și care au semnat tot ce li s-a cerut! Ba și mai mult decît era nevoie!

- Despre ce vorbiți? l-a întreat puțin dezorientată Gisèle.

- Ah! Nimic important... În fond tot despre vodcă și caviar! și cei din jurul lor continuau să mîncînce caviar cu lingurița - adus în grabă de doi chelneri - și să dea peste cap - cum le arătase Guy - paharele cu vodcă.

- Scaune! Scaune, băietele! s-a adresat el în șoaptă unui chelner care la început nu a înțeles ce vrea.

Cînd "micul teatru" a fost instalat - scaunele așezate de-a lungul a două rînduri - el a rămas în picioare în fața lor - ca pe o scenă improvizată pe gazon la apusul soarelui - și a continuat să povestească ceva cu o mimică extrem de mobilă și cu gesturi expresive.

Pe scaune se aflau cei care nu-l cunoșteau, în spatele lor, în picioare, erau adunați cei care știau cine este, dar se amuzau de naivitatea celor care îl considerau că adevărat "restauratorul și responsabilul chelnerilor ruși".

- Dar sînteți cu adevărat rus?! l-a întreat o doamnă care ținea un pahar cu vodcă în mînă.

- Da, doamnă! Sînt de origine rus! Tata era cazac din ținuturile Volgăi! Mama s-a născut în orașul Ufa din Baschiria, nu departe de Urali. Sînt de religie ortodoxă...

- Vorbiți însă limba franceză fără accent! a remarcat o altă doamnă care stătea pe primul rînd de scaune.

- Părinții mei s-au refugiat în Franța după Revoluția din Rusia. Eu m-am născut la Marsilia.

- Nu e dragă rus! se adresează o tînără lui Gisèle. Rușii sînt mai blonzi. E mai degrabă grec sau italian...

- Și eu cred că este grec, intervinea un domn care părea mai rezervat.

- Da! Ați ghicit! Sînt grec! M-am născut în insula Hydra! Știți! Balaurul cu șapte capete care atunci cînd i se tăia unul îi creștea imediat altul la loc! Sirtaki este dansul meu preferat, iar souvlaki ori keftedes sînt mîncărurile mele de fiecare duminică!

- Nu vedeți că glumește!

comentează altcineva. După culoarea părului și a pielii poate să fie un "Maghrébin"! șoptește cineva de lîngă mine.

- Aveți perfectă dreptate! M-am născut la Alger! Am copilărit pe aceeași stradă unde a locuit Camus. Tatăl meu era tuareg, iar mama kabyl, am venit în Franța după războiul din Algeria. Edith Piaf și Isabelle Adjani sînt de aceeași origine berberă... cuvînt de origine, greacă barbaroi, adică barbari... Sînt un barbar, stimată doamnă!

- Nu e arab! Are aerul celor din țările de Est. Eu cred că este... polonez, ceh sau român... intervinea o altă doamnă vrînd parcă să pună capăt acestui joc acceptat de toți.

- Un polonez brunet?! Nici vorbă! remarcă aceeași doamnă care era preocupată de culoarea părului și a pielii.

Stăteam în picioare și îi priveam. Camera de televiziune începuse să filmeze pe ascuns. Cei care rămăseseră în picioare rîdeau de cei care erau așezați pe scaune și Guy se amuza de toți.

- Hai! Acum spuneți-ne sincer cine sînteți!

- Sînt rus, italian, grec, algerian, polonez, ceh, român și cunosc șaiszeci și opt de limbi precum Papa Karol Wojtyla! Je suis multiple et... le vrai est tout! Nu! Acum să vorbim serios! Sînt spaniol. Tatăl evreu sefard, mama din Andaluzia. Am învățat flamenco la șase ani! și se ridică în picioare, ia o poziție de dans cu trupul arcurit, brațele ridicate, picioarele încordate și începe să miște tălpile pe o muzică ritmată pe care și-o cînta singur.

Aplauze! Rîsete! Comentarii! Aparatele de fotografiat își descărcau blitzurile. Camera de televiziune lucra din plin. O scenă cu un singur actor care după o piruetă a dispărut în spatele celor care fuseseră strînși în jurul lui.

- Este Guy! aud eu lîngă mine un bărbat. Farsorul și-a făcut numărul! și a început să rîdă amuzat.

Dar unde este mama? Nu o văd! Aș fi vrut să află ce zice despre prietenul ei care a fost pe rînd rus, grec, polonez și spaniol. Enei! Cine este acest Guy?! Pas mal! Pas mal du tout. Și mi se pare un bun comediant. Dar nu numai ațit! Are ceva în plus, neobișnuit, pe care încă nu l-am sesizat...

Se însera și umbre lungi se întindeau de-a lungul grădinii pe care străluciau ultimele pete de lumină.

Pe mesele din casă și din grădină au apărut sfeșnice cu lumînări aprinse. Primele torțe au început să ardă în apropierea pădurii de salcîmi. Orchestra de instrumentiști ruși cînta lîngă niște arbuști, unii așezați pe scaune, alții în picioare. Interpretau o melodie pe care o auzisem într-un film de Nikita Mihalkov, Ochii negri, cu Marcelo Mastroianni.

Tot plimbîndu-mă printre invitați am zărit-o pe mama stînd de vorbă cu Guy. M-am îndreptat spre ei.

- Să-ți prezint pe fiica mea, Sabine! a spus mama cu obișnuitul ei ton afectat, și Guy mi-a întins mîna, a zîmbit, a aplecat fruntea și în această ușoară mișcare a capului i-am zărit în ochii negri - ascunși de sprîncenele groase și stufoase - o lumină drăcească, plină de o vioieșie tinerească și exuberantă "Je rire cache une arriè-re-pensée d'entente, je dirais presque de complicité".

- Vă felicit pentru micul spectacol! am zis eu intrînd parcă în jocul lui. L-ai văzut, mama?

- Numai la final! Am ajutat-o pe Valerie să-și schimbe rochia.

- Ai pierdut mult! și un fotograf a apărut lîngă noi; lumina blitzului ne-a

fulgerat chipurile pentru o fracțiune de secundă.

Iată-ne pe toți trei într-o fotografie! Imediat Guy, care nu rostise nici un cuvînt, a scos o carte de vizită cu iuțea la unui scamator și i-a întins-o fotografului. Apoi ne-a făcut semn să ne îndreptăm spre grădină, să ascultăm orchestra de instrumentiști ruși cu chitare, mandoline, acordeoane și balalaici.

*

Cînd am plecat de la Sf. Augustin se iveau zorile.

Lanurile verzi cu grîu legănate de o ușoară briză, fermele încă sub toropeala somnului, pădurea trezită de primele cîntece ale păsărilor, vacile albe înconjurte de aburii calzi ce se împrăștiu în răcoarea dimineții... totul era învăluit de o aură strălucitoare și diafană, abia perceptibilă, trimisă de razele soarelui care se ridica incandescent la orizont.

Norii pluteau pe cer în fișii albe, zdrențuite, parcă trăgeau după ei o cortină abia vizibilă înainte de începerea spectacolului unei alte dimineți.

Am deschis puțin geamul portierei vrînd să simt în nări aerul pur al zorilor. Am inspirat profund umplîndu-mi pieptul. Bucuria acută a unei dimineți de primăvară mi-a inundat întreg trupul provocîndu-mi o senzație de voluptate și de percepție acută a Eului în unire totală "cu tot ce mă înconjură". Ființa în armonie și seninătate...

Deodată, am auzit-o pe mama offînd. Atunci mi-am dat seama că ea nu vede și nu simte nimic din această sărbătoare a naturii la care noi eram martore.

- Guy a plecat cu mașina lui? am încercat eu să deschid discuția.

- Da. Așa cred...

- Nu ești prea mulțumită...

- Relația noastră a luat sfîrșit de cîteva luni, a zis ea cu o voce tristă. O vreme m-am iluzionat, așa cum fac eu de obicei, apoi am înțeles... De altfel, ai avut prilejul să-l vezi. Cred că ți-a fost suficient, chiar dacă "a-l vedea" nu înseamnă și "a-l cunoaște"...

- Am impresia că nu e ușor de suportat. Dacă și acasă se poartă la fel...

- Nu chiar la fel, dar... e prea independent și n-a trăit niciodată "în cuplu". Are un copil, cîteva amante și eu sînt una dintre ele. În rest un bărbat cu mult șarm, chiar fermecător, însă... extrem de imprezvizibil.

- Și nu arată rău...

- Chiar așa! și a întors iute privirea spre mine zîmbindu-mi; abia în clipa aceea mi-am dat seama că remarcă mea a fost deplasată, mai ales că "relația lor luase sfîrșit".

- Oricum, cred că este mult mai nebun decît tine! am încercat eu să repar gafa.

- M-a depășit cu mult! a rîs vrînd parcă să nu-și piardă buna dispoziție.

- Și în fond ce este? Métè que? Pied-noir?

- Nu! Tatăl corsican, mama piemonteză. El s-a născut la Arles, de aceea are uneori... numai cînd vrea să inducă în eroare, accentul celor din Sud...

Pînă la Paris am tăcut amîndouă. Ambuteiajele de fiecare dimineată la intrarea în Paris nu se formaseră încă, așa că am avut șansa să ajungem repede acasă și să ne culcăm.

(Fragmente din romanul cu același titlu)

Un poet fără noroc

Stimate Domnule Director,

Transmițându-vă spre publicare articolul alăturat, țin să fac precizarea că el a fost scris pentru grupajul comemorativ aflat în pregătire pentru numărul 7/1996 al revistei Luceafărul, apărut între timp (la 21 februarie). Asigurându-vă de întreaga mea stimă, vă mulțumesc anticipat.

Ion Bogdan Lefter

NU E ACUM, sigur nu e acum momentul potrivit pentru o dreaptă apreciere a scrierilor lui Cristian Popescu. La doar un an de la moartea-i prematură, ne aflăm încă în perioada în care referirile la el n-au cum să nu alunece în evocare și judecățile de valoare eșuează previzibil în superlative cucernice și exagerate. În ce mă privește, ocolind stereotipiile pioase (care nu-mi plac și nu i-ar fi plăcut nici lui), încerc și eu aici să-i prind pe hîrtie amintirea; și voi ajunge poate - totuși - la o mai dreaptă, mai cinstită apreciere.

L-am cunoscut - cred - înaintea oricui altcuiva din brava noastră "lume literară", de vreme ce ne-am întâlnit pe vremea aspirațiilor poeticești adolescente. Nu bănuiam pe atunci că o să ne facem meserie din cuvinte și nici nu știam măcar ce e aceea "lume literară". Învățam la același liceu bucureștean, el - cu doi ani mai mic decît mine. Am fost la un moment dat colegi de "redacție" la revista școlii și - mai ales - membri ai unui mic grup cu mici fumuri artistice. Nimic aparte, altfel: în afara faptului în sine că scria versuri, nu ieșea cineștie-cine în evidență. Făcea figură destul de modestă și în viață, și în scris: metaforiza cuminte, fără semne speciale de "talent", în ton - zic azi - cu vîrsta. Cîndva, în anii '70....

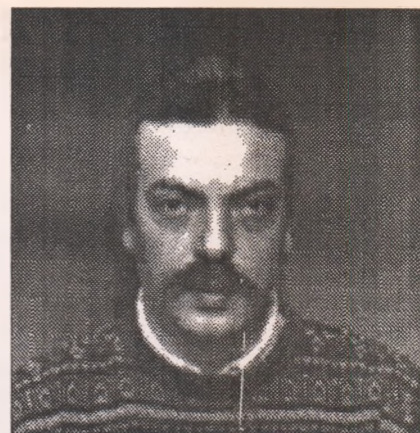
Nu-mi amintesc - apoi - să ne fi văzut o bună bucată de vreme. Poate - doar - înfîmblător, pe stradă sau pe la vreun

spectacol. Nu reușesc - însă - să recurez nici o singură imagine între liceu și seara în care, către mijlocul anilor '80, ajuns student înfîrziat la filologie, a venit să-și citească poemele la Cînaclul "Junimea" (cel "desantist" condus de Ovid S. Crohmălniceanu). Alte poeme, firește! Avea acum o siluetă mai împlinită, deși se iviseră deja probleme de sănătate. Însă își păstrase exact aceleași trăsături ale feței ca-n adolescență, cu tot cu tuleiele parcă de curînd crescute. Ne-am regăsit cu mare veselie și m-am bucurat să-l descopăr de astă-dată cu adevărat "talentat": ne-a citit din ciclul lui despre *Familia Popescu*. Era foarte promițător, găsise o formulă personală de poem serial în proză, pe de-o parte biografist, pe de alta fantezist, împins cînd înspre ambiguități onirice, cînd către stranietăți urmuziene. Avea și două puncte slabe: scăderile de gust care-i pătau din loc în loc textele, făcîndu-le să sune neplăcut a kitsch rău controlat; și structura periculos de "închisă" a ciclului pe care-l scrisese, repetitiv, gata-manierizat, fără potențial de evoluție...

...După care - vai! - a cunoscut și el "lumea literară", a gustat din înșelătoare succese ale noilor-veniți, a aflat și el cum se țes la noi reputațiile, cum se împletesc orgoliile, vanitățile, resentimentele, a intrat în "grupuri", în "combinații", și-a găsit "mentori", "fani", "anturaje"... Și cum să fi rezistat tentației de a prelua rolul de "vedetă" a unui "nou val"?! Își va fi dat sau nu seama că

nimic din structura retorică a textelor lui și ale celorlalți colegi ai noștri cu cîțiva ani mai tineri nu justifica inventarea unei "generații '90"? Va fi simțit sau nu cum prinde încet-încet contur proiectul de dispersare a unei adevărate generații literare, cea care de la sfîrșitul anilor '70 încoace s-a înfățișat prea programatic-omogenă, prea ofensivă, prea reformatoare, prea "postmodernă" pentru ca să nu deranjeze autori și instituții?... Va fi înțeles sau nu că cei care inventau o serie "nouăzecistă" din nimic o făceau fie din ingenuă neînțelegere, fie din mai mici ori mai mari - și în nici un caz curate - interese?

În orice caz, a intrat în joc și s-a lăsat dus, absorbit de "lumea literară", de "grupuri" și "anturaje". S-a stîrnit în jurul lui o faimă de tinăr foarte înzestrat și - pe de altă parte - din ce în ce mai bolnav, decis să trăiască pentru suferință și pentru literatură. Ceva rămas din desuetele mituri ale poetului romantic și simbolist, "damnat". I-a înfîlțit și el pe "yes-men"-i. I-a plăcut să fie "vedetă". Zîmbea tuturor. Făcea compromisuri mici. Și - din păcate - scrisul lui chiar n-a mai evoluat. N-a mai putut căuta "altceva", nu s-a mai putut întoarce din acel drum închis, gata-manierizat. A adoptat o păguboasă poză de autor obsedat de propria-i identitate și de familia lui, din care a încercat să facă o "imagine a lumii". A trăit cu iluzia că nu face decît să compună o continuă "artă poetică", dar a numit-o dezastruos "Arta Popescu". Din obsesia de a se arăta obsedat a făcut o fixație care l-a adus la limita rizibilului. Avea destulă luciditate pentru a înțelege că singura șansă era să răstoarne totul în farsă, în parodie, însă, ambițios, a îngroșat și sugestiile tragice, greșind doza. "Prietenii" și "sfătuitorii" l-au lăudat în loc să-i spună că tot filozofînd în jurul numelui Popescu nu

face decît să construiască o pseudomitologie kitsch, că își ratează talentul. În numele unui program al "lipsei de inhibiții", l-au antrenat - pe de o parte - într-o zonă a umorului îndoielnic, pe de alta - într-una a sexualităților dizgrațios-etale în text. Mai mult decît afit, în loc să-i explice că n-are pic de înzestrare pentru eseistică, l-au încurajat să scrie despre literatură articole în care a gafat în serie. A avut cine să-i repete că tot ce produce e bun, indiferent cum ar scrie. S-a complăcut în rolul de poet "damnat" și "original" și nu l-a mai putut abandona. În egală măsură vinovat și victimă...

L-AM VĂZUT de puține ori în ultimii lui ani. După 1990 arăta brusc îmbătrînit, lent, pasiv. Nu pentru că era bolnav, ci pentru că-și pierduse verva tinerească: nu i-o mai permitea rolul. Devenise foarte corpolent. I-am recunoscut mîinile ușor-umedede dintotdeauna. Își lăsase părul lung, prins la spate într-o coadă subțire. Marșa cam formal la noua modă ortodoxistă. Mi s-a părut însingurat și nesigur pe el. Am avut impresia că ar vrea să comunicăm dar că nu mai reușește să regăsească prietenia de altădată. I-am simțit îndoiiala și *vina*. Și o anume derută stîngaci mascată. Îi era frică de boală? Sau înțelegea că a greșit miza, că drumul e închis, că e în mare pericol să-și rateze talentul?

A avut talent. A fost un poet fără noroc...

Ion Bogdan Lefter

CALENDAR

25.II.1881 - a murit *Cezar Bolliac* (n. 1813)
25.II.1896 - s-a născut *Iosif Cassian Mă-tăsaru* (m. 1981)
25.II.1897 - s-a născut *N.I. Popa* (m. 1982)
25.II.1901 - s-a născut *Al. Tudor Miu* (m. 1961)
25.II.1923 - s-a născut *Eta Bocriu* (m. 1984)
25.II.1925 - s-a născut *Eugenia Busuioceanu*
25.II.1928 - s-a născut *Benkő Samu*
25.II.1937 - s-a născut *Corneliu Buzinschi*
25.II.1939 - s-a născut *Virgil Duda*
25.II.1941 - s-a născut *Mihai Elin*
25.II.1948 - s-a născut *Irina Grigorescu*
25.II.1968 - a murit *Al. Duiliu Zamfirescu* (n. 1892)
26.II.1838 - s-a născut *B.P. Hasdeu* (m. 1907)
26.II.1907 - s-a născut *Constantin Papastate*
26.II.1909 - s-a născut *Anavi Adam*
26.II.1948 - s-a născut *Valeria Victoria Ciobanu*
26.II.1953 - s-a născut *Viorel Sâmpetean*
27.II.1920 - s-a născut *Nina Iochimji*
27.II.1920 - a murit *A.D. Xenopol* (n. 1847)
27.II.1943 - a murit *Salamon Ernő* (n. 1912)
27.II.1955 - a murit *Al. Marcu* (n. 1894)
27.II.1975 - a murit *Eugen Constant* (n. 1890)
27.II.1982 - a murit *Mihail Drumeș* (n. 1901)
28.II.1754 - s-a născut *Gheorghe Șincăi* (m. 1816)
28.II.1880 - a murit *Costache Bălăcescu* (n. 1800)
28.II.1881 - a murit *A.T. Laurian* (n. 1810)
28.II.1893 - a murit *Gheorghe Grădișteanu* (n. 1816)
28.II.1903 - a murit *Ioan Ivanov* (n. 1836)
28.II.1914 - s-a născut *Ovidiu Constantinescu* (m. 1993)
28.II.1919 - s-a născut *Melania Livadá* (m. 1988)
28.II.1944 - s-a născut *Elena Gronov-Marinescu*
28.II.1949 - a murit *C. Săteanu* (n. 1878)

1.III.1788 - s-a născut *Gh. Asachi* (m. 1869)
1.III.1904 - s-a născut *Horia Robeanu* (m. 1985)
1.III.1906 - s-a născut *Lia Dracopol-Fudulu* (m. 1985)
1.III.1912 - s-a născut *Tudor Ștefănescu* (m. 1992)
1.III.1923 - s-a născut *Arcadie Donos*
1.III.1925 - s-a născut *Solomon Marcus*
1.III.1926 - s-a născut *Viniciu Gafița*
1.III.1929 - s-a născut *Székely János* (m. 1992)
1.III.1930 - s-a născut *Alecu Ivan Ghilia*
1.III.1943 - s-a născut *Magdalena Popescu*
1.III.1951 - s-a născut *Ion Machidon*
1.III.1954 - s-a născut *Nicolae Panaite*
2.III.1881 - s-a născut *Eugeniu Ștefănescu-Est* (m. 1980)
2.III.1905 - s-a născut *Mircea Mancaș* (m. 1994)
2.III.1932 - s-a născut *Petre Ghelmez*
2.III.1932 - s-a născut *Mihai Popescu*
2.III.1937 - s-a născut *N0000elu Oancea*
2.III.1952 - s-a născut *Vlad Neagoe*
3.III.1902 - a murit *Samson Bodnărescu* (n. 1840)
3.III.1924 - s-a născut *Mihai Georgescu*
3.III.1925 - s-a născut *Florian Potra*
4.III.1915 - s-a născut *Emanoil Copăcianu*
4.III.1919 - s-a născut *Mihai Stănescu*
4.III.1921 - s-a născut *Lucian Valea* (m. 1992)
4.III.1928 - s-a născut *Nina Stănculescu*
4.III.1977 - a murit *Ioan Șiadbei* (n. 1903)
4.III.1977 - au căzut victime seismului: *A.E. Baconsky* (n. 1925), *Savin Bratu* (n. 1925), *Toma Caragiu* (n. 1925), *Daniela Caurea* (n. 1950), *Mihai Gafița* (n. 1923), *Veronica Porumbacu* (n. 1921), *M. Petroveanu* (n. 1923), *Nicolae Ștefănescu* (n. 1921), *Al. Ivasiuc* (n. 1933)
4.III.1991 - a murit *Ion Lăncrănjan* (n. 1928)
5.III.1919 - s-a născut *Irina Stavski*
5.III.1920 - s-a născut *Radu Stanca* (m. 1962)

5.III.1939 - s-a născut *Ion Budescu*
5.III.1955 - a murit *Hortensia Papadat-Bengescu* (n. 1876)
5.III.1960 - a murit *Asztalos Istvan* (n. 1909)
5.III.1992 - a murit *Gheoghe Dumbrăveanu* (n. 1924)
6.III.1920 - s-a născut *Ion Apostol Popescu* (m. 1984)
6.III.1934 - s-a născut *Dimitrie Rachici*
6.III.1946 - s-a născut *Vári Attila*
6.III.1957 - a murit *C. Rădulescu-Motru* (n. 1868)
7.III.1845 - a murit *C. Faca* (n. 1800)
7.III.1905 - s-a născut *Frida Papadache* (m. 1989)
7.III.1920 - s-a născut *Hornyak István*
7.III.1929 - s-a născut *Székely János*
7.III.1977 - a murit *Virgil Gheorghiu* (n. 1903)
8.III.1895 - s-a născut *Agatha Grigorescu-Bacovia* (m. 1981)
8.III.1910 - s-a născut *Radu Tudoran* (m. 1992)
8.III.1925 - s-a născut *Alexandru Vergu*
8.III.1935 - s-a născut *Radu Ciobanu*
8.III.1937 - s-a născut *Marta Cuibuș*
8.III.1937 - s-a născut *Corneliu Șerban*
9.III.1906 - s-a născut *Radu Boureanu*
9.III.1907 - s-a născut *Mircea Eliade* (m. 1986)
9.III.1913 - s-a născut *Bözödi György* (m. 1990)
9.III.1925 - s-a născut *Dimitrie Păcurariu*
9.III.1931 - s-a născut *Vitalie Tulnic* (m. 1973)
9.III.1936 - a murit *A. de Herz* (n. 1887)
9.III.1947 - s-a născut *Serafim Belicov*
9.III.1961 - a murit *Cezar Petrescu* (n. 1892)
10.III.1879 - s-a născut *D. Caracostea* (m. 1964)
10.III.1929 - s-a născut *Elena Gheorghiu*
10.III.1930 - s-a născut *Rodica Sălăgeanu*
10.III.1935 - s-a născut *Bokor Katalin*
11.III.1891 - s-a născut *Ion Pillat* (m. 1945)

11.III.1907 - s-a născut *George Potra* (m. 1990)
11.III.1919 - s-a născut *Petre Bucșa*
11.III.1920 - s-a născut *Radu Bogdan*
11.III.1923 - s-a născut *Grigore Tănăsescu*
11.III.1929 - s-a născut *N. Tertulian*
11.III.1932 - s-a născut *Iosif Naghiu*
11.III.1936 - s-a născut *Dumitru Ciobanu*
11.III.1992 - a murit *Nicolae Țic* (n. 1929)
12.III.1913 - s-a născut *Alexandru Bardieru*
12.III.1925 - s-a născut *Constantin Chiriță* (m. 1991)
12.III.1936 - a murit *G. Ibrăileanu* (n. 1871)
12.III.1937 - s-a născut *Nicolae Bilețchi*
12.III.1965 - a murit *G. Călinescu* (n. 1899)
13.III.1900 - s-a născut *Grigore Popiți* (m. 1980)
13.III.1928 - s-a născut *Mihai Murgu* (m. 1985)
13.III.1935 - s-a născut *Liviu Damian* (m. 1986)
13.III.1935 - s-a născut *Romulus Rusan*
13.III.1936 - s-a născut *Alexandra Indrieș* (m. 1985)
13.III.1937 - s-a născut *Vasile Severin*
14.III.1854 - s-a născut *Alexandru Macedonski* (m. 1920)
14.III.1888 - s-a născut *Al. Mateevici* (m. 1916)
14.III.1909 - s-a născut *Constantin Iliescu*
14.III.1911 - s-a născut *George Drumur* (m. 1992)
14.III.1919 - s-a născut *Alexandru Paleologu*
14.III.1920 - s-a născut *Pavel Bellu* (m. 1989)
14.III.1921 - s-a născut *Alexandru Struteanu*
14.III.1937 - s-a născut *Széprétti Lilla*
14.III.1955 - s-a născut *Marta Petreu*
15.III.1831 - s-a născut *Pantazi Ghica* (m. 1882)
15.III.1905 - s-a născut *Ernest Bernea* (m. 1990)
15.III.1929 - s-a născut *Neboisa Popovici*
15.III.1949 - a murit *Gh. Brăescu* (n. 1871)
15.III.1977 - a murit *Tudor Măinescu* (n. 1892)

Un zero absolut

ÎNTR-UN interviu dat după premiera *Punctului zero*, Sergiu Nicolaescu se plînge de faptul că "foarte mulți critici n-au reușit, n-au putut să despartă omul de film care sunt, de omul politic"... Sergiu Nicolaescu (și) oferă astfel o explicație comodă, convenabilă, pentru un eșec cinematografic care nu are nimic de-a face cu... politica. Atîta doar că politica de azi, spre deosebire de cea de ieri, nu-i mai poate conferi lui S.N. "imunitate regizorală"... De pildă, ieri, cînd S. N. a făcut *Mircea*, filmul închinat celui de-al 14-lea Congres, în care maestrul în persoană îl juca zelos pe Mircea "cel Mare" într-un inconfundabil stil Ceaușescu, nici un ziar, nici o revistă din România nu ar fi putut afirma că "filmul nu e bun", de vreme ce el reprezenta, cvasioficial, spiritul Congresului 14 călare pe cal!... Ce vremuri! În ceea ce mă privește, rămîn, și azi, la părerea mea: "Sergiu Nicolaescu va rămîne în istoria cinematografului românesc ca un mercenar mai abil decît alții, ca un regizor-meseriaș care a reușit să-i confere propagandei un înveliș mai atractiv din punct de vedere cinematografic, ca un autor al cîtorva filme de nivel mediu, bine făcute, ca un regizor care, în anii '70, ar fi putut chiar face figura unui ireproșabil regizor hollywoodian de mîna a treia (sau n-ar fi putut, dar cel puțin avea aerul!). E drept că, în anii '80, așa-zisul «hollywoodianism» al lui Nicolaescu a intrat în declin, fundul prăpastiei atingîndu-l *Mircea*..."

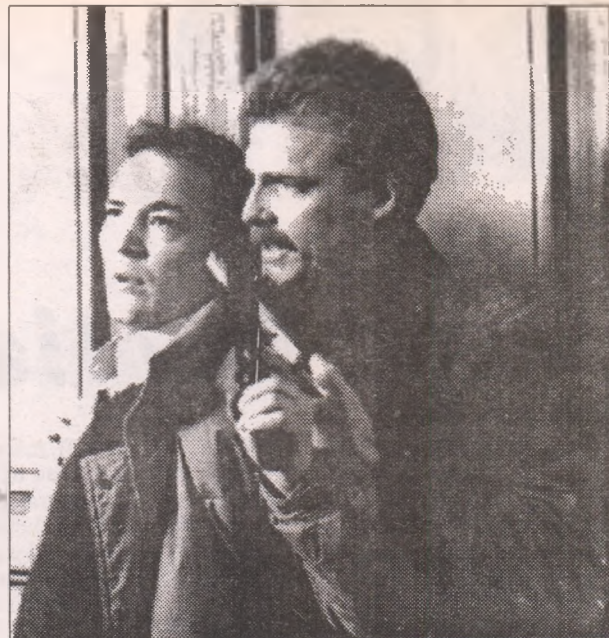
Avea dreptate filosoful care spunea că nu trebuie să ne hazardăm niciodată în materie de "fund al prăpastiei", această instituție dispunînd, întotdeauna, de adîncini nebănuite. Într-adevăr: în filmografia

Punctul zero; coproducție româno-americană, Star Film/Kiper Lascu Hollywood, 1996. Scenariul și regia: Sergiu Nicolaescu. Cu: Darby Hinton, Brian McNamara, Virgil Andriescu, Kathleen Kinmont, Jean Constantin ș.a.

lui S.N. "fundul prăpastiei" nu mai e *Mircea*, e noul *Punct zero*. Vremurile s-au schimbat, și, în fine, noul "sistem democratic" din cinematografie îi permite regizorului S.N. să-și depășească propriul record și să atingă, spectaculos, un nou "fund al prăpastiei". Dacă *Mircea* ignora rigori esențiale ale filmului istoric, *Punctul zero* își ratează tocmai condiția atât de dragă regizorului: condiția de film de aventuri. S-ar putea scrie și rîde copios pe marginea poveștii și a ilarelor ei inepții. Doar că nu avem absolut nici un chef să o facem. Dacă cine-vremurile ar fi mai vesele, dacă s-ar face mai mult de patru filme românești pe an, dacă ar fi măcar un motiv de speranță că cinematografia națională se va revigora în viitorul nu prea îndepărtat - atunci am face, poate, umor, pe marginea *Punctului zero*. Dar în actualele condiții, filmul nu e un prilej de vervă, ci de pură amărăciune. Într-o politică cinematografică de austeritate, așa se prezintă produsul - aberant - în care investim, și prin care vrem să readucem lumea în sala de cinema? E adevărat că, odinioară, în lipsă de altceva, "comisarii" naționali și împușcăturile umpleau, la noi, sălile; dar azi, cînd toate posturile t.v. oferă acest tip de marfă din belșug - e greu de crezut că publicul nostru se va lăsa intoxicat cu un produs similar, și încă unul "expirat"... *Punctul zero*, cu pseudo-agenții lui americani trimiși într-o misiune imposibilă în Estul nostru, trimite nu mai departe de un serial t.v. de duzină (de la Tele 7), *Misiune imposibilă*; doar că *Punctul zero* e mai diluat și mai haotic.

Punctul zero e o asamblare entuziastă de șabloane și clișee ale genului (urmăriri, explozii, sex, melo etc.), la care se adaugă o "burtă istorică": reconstituirea execuției Ceaușeștilor (pe care, artistic vorbind, regizorul i-a omorît acum a doua oră). Reconstituirea lui Nicolaescu e aparent fidelă în formă (gesturi, replici) dar e moartă în spirit! E o reproducere exterior-

Agent american și agent autohton în slujba patriei (Darby Hinton și George Alexandru în *Punctul zero*)

mecanică a momentului, căruia, în loc de inimă, regizorul îi așază un rînjit rece. Personajele lui S.N. nu au nimic de-a face cu gangsterii noștri naționali, febrilipatetici, cu aroganța puterii absolute "emanînd" prin toți porii. Ca într-o caricatură neinspirată, S.N. ne pune în față o Ea - vînzătoare de semințe le aprozarul din colț și un El - păpușă de cauciuc gonflat. Cui prodest?

Actorii care trec prin film sînt (cu excepția americanilor și a lui Jean Constantin) ațit de șterși și de sufocați de haosul general încît, pînă apar pe scenă, la premieră, la sfîrșitul proiecției, ai și uitat - sincer! - ce au jucat. Unii nici nu au jucat nimic, de pildă Ioana Pavelescu, pe care am descoperit-o cu părere de rău într-o apariție de umplutură (dar, e adevărat, în pielea goală, într-o cabină de duș, cu un "agent american". Arta cere sacrificii!).

În concluzie, noi nu avem nimic împotriva acestui film cu agenți americani care trag cu disperare din orice poziție, în toate direcțiile și care trădează grave tulburări comportamentale (ex.: unul înșfacă obiectul misiunii, servieta cu bijuterii, coboară din mașină, și o ia la fugă prin zăpadă, prin pădure, prin munții noștri, tot înainte!). Nu avem nimic împotriva faptului că S. N. sugerează că fără acești americani (Morgan și Peter!) care să facă ordine în subterane, "mascații" autohtoni ar fi ieșit la suprafață și ne-ar fi confiscat

revoluția! Nu avem nimic împotriva faptului că, și în *Punctul zero* (ca și într-un alt film - austriac - avînd "drept fundal revoluția română"), "țiganu' salvează americanu'!". Nu avem nimic nici împotriva faptului că e un film de duzină. În fond, un film prost de aventuri nu e un cap de țară (chiar dacă poate să coste cît un cap de țară).

Am vrea, în schimb, doar atît: să nu mai fim bombarțați în reclama t.v. cu titlul americanizat, *Point zero*, să nu ni se ceară să luăm în serios povestea pompoasă cu "prima coproducție româno-americană" (nu Warner Bros, ci Kiper Lascu), să nu ni se aducă aminte că acest *Point zero* s-ar putea să bifeze în scripte un "film de interes național", și, în general, dacă se poate, să nu trebuiască să vedem acest film. Prea tîrziu.

P. S. La sfîrșitul filmului, pe scena de la Sala Palatului, regizorul a urcat, cu un aer pătruns, de mîna cu fețița de pe ecran. Am simțit, văzîndu-l atunci, o milă apăsătoare: omul chiar crede în jucăria lui, pe care critica o boicotează, "confundînd regizorul cu omul politic". Fără a-i confunda cîtuși de puțin, cînd te gîndești, totuși, că acest elucubrant *Point zero* aparține chiar Președintelui Comisiei pentru elucidarea (etc. etc) evenimentelor din dec. '89 (etc. etc.), nu-ți poți stăpîni senzația că e vorba, aici, de o glumă proastă a istoriei.

DANS

Atelier 1, 2, 3, 4

FORMELE de dans modern, existente dar nesușinute oficial pînă în 1990, au apărut și au supraviețuit datorită dragostei pentru aceste forme a cîtorva coregrafi și dansatori, care prezentau sporadic spectacole pe diferite scene de teatru. Ele au căpătat o altă pondere începînd din anul sus pomenit, cînd Ministerul Culturii a înființat două companii cu acest profil: "Orion Balet București" și "Contemp", ulterior și "Centrul de expresie artistică" al Teatrului Odeon.

După o perioadă de înmagazinări și decantări, cîțiva foarte tineri dansatori s-au desprins din companiile existente și au format, la rîndul lor, noi nuclee coregrafice, nesușinute însă bugetar, precum "Marginalii", creația a patru dansatori-coregrafi, Florin Fieroriu, Cosmin Manolescu, Mihai Mihalcea și Irina Costea, sau "Therpsihora" condusă de Mălina Andrei, din același val centrifug făcînd parte și Răzvan Mazilu, care lucrează în special cu actorii.

O parte dintre acești tineri, studenți sau absolvenți ai Academiei de Teatru și Film, secția Coregrafie, au devenit profesori la Liceul de Coregrafie din București și roadele strădaniei lor s-au văzut la Concursul Național de Balet de la Constanța, din vara trecută. Secția de dans contemporan a căpătat mult mai multă greutate față de edițiile anterioare ale Concursului și faptul cel mai surprinzător, și îmbucurător totodată, a fost că patru dintre cei premiați, elevi încă, au dansat în coregrafia proprii.

Era prima dovadă că Liceul de Coregrafie își diversificase paleta stilistică, pregătind atît viitori buni clasicieni pentru Operă, cît și buni dansatori pentru compa-

niile de dans modern. A doua dovadă o constituie înființarea, în cadrul Liceului, a unui grup de dans contemporan care a prezentat de curînd primul său spectacol la Teatrul Podul.

Dacă titlul spectacolului sună sec, *Atelier 1, 2, 3, 4*, în schimb fiecare dintre cele patru lucrări care îl compun au titluri sugestive, unele chiar poetice: *Contradans*, *Colivia cu fluturi nebuni*, *Domnul, doamna, domnul* (după Eugen Ionescu) și *Pierdut în univers* (Lost in the stars).

Primele două lucrări sînt creația tînarului coregraf Eduard Gabia, elev în clasa a XI-a. Schițele sale coregrafice - prima interpretată de el, iar cea de-a doua împreună cu Alexandru Boxan, elev în clasa a XII-a - se susțin plastic, ațit prin compoziție cît și prin interpretare, vîdînd însă o influență marcată a profesorului său, Florin Fieroriu, care constă în marea frecvență a mișcărilor la sol și în impactul dur, sonor, ca o bufnitură, prin care corpul ia contact cu solul. Este și acesta un mod de expresie, dar Eduard Gabia primise un premiu anul trecut la Concursul Național de la Constanța pentru o foarte interesantă lucrare, avînd ca fundal sonor un buletin meteorologic, care evidenția un stil original, amplu desfășurat în spațiu și în elevație și neașteșabil altui creator. Impresionant era și finalul, cînd, pe cuvîntul "ceață" repetat de numeroase ori, dansatorul, așezat, făcea o mișcare de deschidere și închidere succesivă, în foarfecă, a picioarelor, rotindu-se în același timp continuu în jurul aceleiași axe, exact cum se petrec lucrurile în ceață, fie ea fizică sau spirituală, cînd crezînd că înaintezi, de fapt stai pe loc. Desigur, tatonările sînt specifice oricărui început, dar cînd ți-ai

găsit deja drumul este păcat să-l părăsești.

Coregrafia celei de-a treia lucrări, *Domnul, doamna, domnul*, este semnată colectiv, de toți cei trei interpreți, Sorana Badea (clasa a XII-a), Alexandru Boxan și Eduard Gabia. Ea se desfășoară în paralel cu un text ionescian din "Cîntăreața cheală". Dacă textul ar fi fost imprimat pe bandă, receptarea secvențelor coregrafice ar fi fost mai ușoară, dar în spațiul mic al sălii, care încorporează la același nivel pe artiști și publicul lor, ochiul era furat preponderent de prezența fizică a celor care citeau textul, prinși în cercurile de lumină ale proiectoarelor.

Ultima lucrare, *Pierdut în univers*, interpretată de Maria Baroncea (clasa a X-a), Sorana Badea, Alexandru Boxan și Eduard Gabia, este o compoziție coregrafică de mare frumusețe plastică, în care fiecare fragment respiră sugestiv o anumită atmosferă, de alunecări și susțineri delicate, de zbuicmate rătăcîn, de reintrare în echilibru. Compoziția este semnată de Mihai Mihalcea, unul dintre profesorii de dans contemporan ai acestor copii, puțin mai mare decît ei, el însuși foarte bun danșator, laureat cu premiul întîi la Concursul Național de la Constanța din vara trecută, la grupa de seniori a secției de dans contemporan.

În această stagiune, în care, pînă în luna februarie, nici una dintre trupele de dans clasic sau contemporan nu ne-au onorat încă cu o premieră, apariția acestui grup de dans contemporan în cadrul Liceului de Coregrafie din București dezmoște puțin atmosfera, aducînd un aer de prospețime și un licăr de speranță, totdeauna binevenite.

Liana Tugearu

Ce
mult vă
ducem
dorul...

PE 8 MARTIE, GINA PATRICHI ar fi împlinit 60 de ani. Dar n-a mai așteptat aici, pe pămînt, să numere pînă la... și s-a grăbit, acum doi ani, să înceapă o altă socoteală undeva, într-o altă lume, magică. A venit adusă de adierea blîndă a primăverii. Și-a iubit profesia, teatrul ca pe nimic altceva. S-a dăruit cu dragoste și generozitate scenei și spectatorilor. A fost o bucurie spirituală, un intelectual de o mare finețe, perfecționist cînd era vorba despre artă. Cu bagheta ei magică, nevăzută de nimeni și simțită de toți, ne-a vrăjit auzul, mințile și sufletele. Vocea inconfundabilă, talentul ei o distincție perfectă, vocația extraordinară pentru teatru, analizele și sugestiile drepte și pline de măsură, respectul înfinit pentru colegi și spectatori au rămas bunul nostru de preț, chiar dacă astăzi GINA PATRICHI nu mai este, fizic, cu noi. De acolo de unde este însă, ne trimite ceva din energia ei atunci cînd sîntem singuri, cînd ne este greu, cînd slăbiciunile ne chinuie. Lumina ochilor ei arată direcția buzelor noastre adeseori dezorientate. Ne este dor de dumneavoastră, GINA PATRICHI... (M.C.)

PREPELEAC

de Constantin Toiu

SIMULACRELE NORMALITĂȚII

de Eugen Negrici

Emoția

„Cine caută la ele?”

TEORIA intelectualistă făcea deosebire între senzație și emoție. Senzația era periferică, iar emoția centrală. Mecanismul emoției era așa: 1) excitație, 2) emoție (adică reprezentarea prin conștiință a pericolului, de pildă în cazul fricii), 3) reacția sau expresia corporală. Cu alte cuvinte, reacția fiziologică era subordonată impresiei intelectuale, ceea ce este neștiințific.

După teoria fiziologică (James-Lange) emoția are și ea origine periferică, la fel ca senzația. Mecanismul emoției, după teoria fiziologică, este următorul: excitație, reacție corporală, emoție. Corect, științific, în cazul când vedem un prieten pe care nu l-am văzut demult, zicem: L-am văzut pe X, ne roșim, apoi ne bucurăm (în loc de - ne bucurăm, apoi roșim). Adică întâi vedem pe X, vasele se dilată ceea ce provoacă manifestarea bucuriei (originea emoțiilor se datorează turburărilor inervației vaso-motrice). Deci emoția e un comportament fiziologic, glandular.

NOTIUNEA de reflex condițional este capitală pentru teoria fiziologică a mecanismelor nervoase care stau la baza proceselor mentale, a fenomenelor de comportament studiate de psihologie și chiar de sociologie; fenomenul de *transfert asociativ* (reflexul condițional) este motorul tuturor tendințelor câștigate și al progreselor conduitei.

Variabilitatea comportamentului, adaptat la complexul circumstanțelor de moment plus achizițiile anterioare ale experienței, este un criteriu pentru ceea ce se cheamă inteligență, prin opoziție cu caracterul înăscut al automatismelor instinctului.

Emoția, o reacție afectivă internă... un instinct visceral... Răspunsurile sistemului nervos vegetativ, reacțiile cinestezice ale învelișurilor organelor și ale pielii sunt afective: ele nu sunt discriminatorii, ci au funcția de a continua influențele favorabile și de a sustrage organismul de la acțiuni nocive (nu sunt adaptate la natura excitației).

În cazul unui șoc emoțional: manifestări de mimică, reacții vasculare (vasoconstricție periferică și vasodilatație cere-

brală), mărirea presiunii sângelui, hiperactivitatea inimii și a mușchilor respiratorii (accelerarea pulsului și a respirației), reacții glandulare, excitație sau inhibiție secretorie, - reacție psihogalvanică, excitații sau inhibiții ale tonusului și motricității mușchilor stomacului, intestinelor sau sfinctelor.

În cazul unui șoc puternic, inhibiție a inimii, sincopă, vasoconstricție cerebrală, leșin, înmuierarea picioarelor, colici cu diaree irezistibilă, manifestări febrile, frisoane.

Accelerarea circulației sângelui favorizează sistemul nervos și motor. Un fenomen foarte caracteristic al emoției e creșterea procentului de zahăr în sânge, consecință a mării secreției de adrenalină care stimulează sistemul nervos. De asemenea, hipersecreția glandelor suprarenale, stimulând activitatea organismului și favorizând instinctul de apărare, de luptă.

Sistemul nervos, în cazul emoției, își descarcă rezervele pe căi apropiate sub influența generală a funcțiilor mentale (când funcțiile cerebrale nu pot interveni, de pildă în cazul unei pisici descerebralizate, reacțiile, pur afective rămânând, sunt grosolane, neadaptate și puțin variate).

În toate cazurile, emoția produce o descărcare organică. Când această descărcare nu se poate produce (de ex. în cazul unui pericol iminent, când vezi că nu există nici o scăpare) energia inutil eliberată se descarcă intern, ceea ce provoacă o emoție puternică, chiar moartea. Calea naturală de eliberare a tensiunii create în organism ar fi cheltuirea acestei energii prin fugă în cazul pericolului, prin activitate...

Energia neeliberată provoacă acea stare de epuizare însoțită de turburări grave datorită dezechilibrului organic creat, dezechilibrul antrenat de excitații și inhibiții haotice ale sistemului visceral și glandular.

Patogenia emoției, accidente emoționale de ordin nervos, mental și chiar somatic.

Hiperactivitate: agreabil, euforic, bucurie, mânie.

Hipoactivitate: tristețe, melancolie.

Extrase din manuale de specialitate utile (1952-53)

PENTRU CĂ Eminescu nu face nicidecum parte din categoria bine reprezentată a genilor tulburi, producând în transă sau în joacă, complet inapte să se observe și să se definească, ar trebui întrebate chiar textele lui autoscopice cum s-ar putea explica impactul poeziei sale asupra a patru generații de cititori. Desprindem atari mărturii asupra raporturilor poetului cu poezia și ale poeziei cu viața, note asupra felului cum își închipuie Eminescu *facerea poemului* din cele câteva texte quasinecunoscute publicului larg căruia școala continuă să-i ofere de decenii un set standard de antume. De pildă, despre pricinile de înstrăinare ale creatorului și despre sentimentul amar de nimicnicie și de inutilitate pe care îl mediază conștiința precedentului artistic și a concurenței umiltoare a naturii se rostește răscolitor "copilul nefericitei secte/ cuprins de-adîncă sete a formelor perfecte" în *Icoană și privaz* (1876) și în *Pierdut în suferință* (1876). Poemul *Cărțile* (datat tot din 1876) face într-un fel și el apologia supremației naturii, afirmînd preeminența în actul creației a genuinului. Deși pare o odă închinată lui Shakespeare prin care a învățat să simtă (*Căci tot ce simt, de este rău sau bine/ - Destul că simt - tot ție-ți mulțumesc*) și să citească lumea (*Mai învățat ca lumea s-o citesc - intuiție semiotică!*), pînă la urmă poemul se dovedește a fi fost hărăzit altcuiva. Și nu e altcineva acesta decît iubita, "un alt maestru, care viu mă ține", "modest și totuși foarte mare", superior, căci "decît tine mult mai mult mă-nvață!" Alte două texte de acest gen maschează mici arte poetice (*Cum negustorii din Constantinopol*, 1874; *Cu gîndiri și cu imagini*, 1876). Compuse parcă în joacă și pe un ton glumeț și autopersiflant,

nu cu mult diferit de cel al urmașilor de peste un secol, ele îl eliberează pe poet de povara responsabilității spuselor, dar izbutesc să schițeze o cu totul altă imagine, cea a creatorului scutit de asaltul dubiilor. Jucînd cu cărțile pe față cu o nepăsare demitizantă proprie contemporanilor noștri optzeciști, conștient de astă dată de puterea transfiguratoare a artei sale, poetul îi trădează cu degete trucerile și se arată el însuși mirat de cît de puține mijloace e nevoie pentru a se naște fantasmale, miracolele ei. Dar să închidem paranteza, pentru a stărui puțin asupra poeziei *Aducînd cîntări multime* (cca 1874), din același grup de postume. Este textul în care Eminescu își identifică destinatarul, de parcă s-ar fi conformat preceptului capital al esteticii receptării care recomandă să nu fie în nici un chip ignorat acest element-cheie din ecuația actului comunicativ: *Aducînd cîntări multime/ Și mai bune și mai rele/ Mă întreb cu îndoială/ Cine caută la ele?* Sigur este poetul că nu se adresează unei categorii sociale anume: *Cată cei ce noaptea, ziua/ Își muncesc sărmana minte -/ Plebea multe știutoare/ Pentru pîne, pentru linte?!/ Sau cei ce păzesc cîntarul/ A dreptății, dragă Doamne./ Ce la domni sărută mîna/ Ș-altceva încă la Doamne?!/ Sau acei care-și pun osul/ Carul statului de-l mișcă?! Ah, prea știi mai dinainte/ Tot ce-i doare și ce-i pișcă.*

Dar, dacă poezia lui nu e destinată indivizilor socialmente încadrabili, ghidați de reacții și nevoi previzibile, și care își schimbă în timp ideile și opțiunile după năzuințele și interesele lor imediate, atunci cui? Nu unei categorii sociale, ci - iată o intuiție strălucită - unei categorii de vîrstă: *Și de-or trece pe-aste șiruri/ Ochii cei cuminți de fată/ Sau a junelui privire/ De visare îngreacă/ De vor trece într-o viață/ Doruri multe-ndefinite:/ Or privi sub flori albastre/ Aste pagine citite/ Și dureri scînteietoare/ Și tablouri înfocate/ Vor pătrunde tremurînde/ Aste suflete curate./ Da, la voi se-ndreaptă cartea-mi/ La voi, inimi cu aripe/ Ah! lăsați ca să vă ducă/ Pe-altă lume-n două clipe.*

Prin această vîrstă - cea a adolescenței neliniștite, caste, visătoare, cea a sufletelor curate și infinit disponibile - au trecut și vor trece mereu - ca printr-o poartă vrăjită - alte și alte generații de cititori. În puține din versurile de dragoste ale lui Eminescu tinerii își vor recunoaște reveriile, senzațiile, dorurile "multe-ndefinite" și vor încheia o pasiune trainică pentru ele. Și cum se întîmplă cu amintirea primei iubiri, ea continuă să ne tulbure toată viața. Ecoul poeziilor care ne-au învolburat adolescența fiindcă ne șopteau despre stări și sentimente cu care ne identificam va face ca mai tîrziu spiritul critic să amuțească și demonul nostru cîrtitor să dea un pas înapoi, rușinat.

Paul Miron

N-AM BĂNUIT că Ella **Ocean**

Ne un atît de priceput grădinar. Onisim Cerențel și Angelica Florinesca - făturile lui Constantin Negruzzi - ar mai fi avut ceva de învățat.

Cunoștea florile, pe fiecare în parte, stătea de vorbă cu ele lăudîndu-le frumusețea sau, uneori, dojenindu-le că nu se țin drepte sau că pălesc. Le presăra cu prafuri de la spîterie, le uda atentă, niciodată pe soare, strecura pîlnia stropitoare sub frunze, le aducea pămînt din pădure. Pe mine mă punea să le pisez coji de ouă, mă trimitea să bat drumurile după gunoiaie de măgar sau de cămilă. Pentru melcii hrăpăreți pregăteam pahare cu bere în care bețivanii ispițiți se înecau.

Într-un colț al acestui miniparadis răsări într-o bună zi o plantă care sfida simetria straturilor, o plantă roșiatică, plăpîndă și străină. Veneau vecinii s-o vadă: "Nu-i de aici", și i se închinau ca unei zeități vegetale. Intrigați, am chemat un specialist să o identifice. El s-a deplasat imediat la fața locului și a cercetat planta, cu o lupă, cîteva ore. Noi stăteam cu sufletul la gură. Pe la șase seara, savantul își introduse lupa într-un etui de piele și cuvîntă cu o voce funestă: "Asta e. *Atriplex hortensis*." Se aplecă asupra buruienii firave care se zbatea în vînt și adăugă: "Cu dispariția plantei acesteia, acum o sută de ani, Occidentul a sărăcit. E, dacă îmi permiteți expresia: e deșert." Cum stătea așa, mic, îndoit și trist, părea un zeu aztec părăsit de istorie. Făcu o reverență înspre motivul expertizei sale și repetă tragic: "Asta e. Și cînd te gîndești că la masa regelui Arthur, *Atriplex* se servea cu friptură de căprioară și că Ludovic XIV o declarase mîncarea sa preferată..." Am profitat de faptul că nu se grăbea și l-am întrebat: "Deci în Occident nu-i?" - "Nu-i. S-a dus." - "Aceasta e prin

Atriplex

urmare cauza pentru care Occidentul a decăzut?" - "E una din cauze. Ar mai fi și exagerarea consumului de unt, după cum a constatat și un filosof de-al dv. În general, grăsimile animale pot fi aduse în fața tribunalului istoriei, pe cînd cele vegetale, să-i spuneți compatriotului dv., de pildă, margarina..." - "Prea tîrziu", suspinarăm noi, "a murit". Dar nimeni nu ne asculta. Era pe la sfîrșitul primăverii. Ella transformase grădinița într-o dumbravă minunată. O dezordine aparentă, dar meticulos plănuită, deosebea postața minimă de sub cerdacul nostru de bostănăriile megieșe, unde căpățînile de varză se înșirau ca trupele franceze la Waterloo, tecile de ceapă verde indicau același punct cardinal, iar florile păreau surghiunite dintr-un rai prădat. Cînd am recunoscut-o, toate grădinile copilăriei s-au revărsat în mine. Am îngenunchiat și am pipăit-o cu degete sfioase și i-am vorbit: "Fir de lobodă, lobodă slobodă, cum de ai ajuns aici? Te-a adus vîntul din îndepărtatul Răsărit sau un nor de ploaie sau ai călătorit în pîntecele unui pește care a urcat în susul Dunării? Nu cumva ți-ai lipit sămînta de copita unui cal ca în legenda Sf. Sisoe?" Dar loboda tăcea, legănîndu-și trupul mlădios ca un șarpe și mi se părea că se înroșise mai tare. De pe înălțimile Munților Pădurea Neagră cobora o adiere rece. S-au strîns vecinii și cu larmă groaznică m-au felicitat. Parcă ar fi fost o nuntă. M-am simțit dator să le explic că planta aceasta, la noi, e simbolul liberei opinii, al slobozeniei de a cuvînta; hățîșul ei e locul preferat de preumblare al principilor și al regilor. Degeaba. Ei voiau să știe doar cînd o voi sacrifica și ce rețetă culinară vom folosi.

**Să nu uităm
de libertate**

DE LA Marcus Aurelius, Seneca și Epictet (înțeleptul nu cârtește împotriva necesității) la Aristotel ("suntem părinții faptelor noastre"), Spinoza, Hegel (înțelegerea prin intermediul rațiunii a cauzelor necesare) și până în zilele noastre, aproape că nu a fost filozof și, mai ales, moralist, care să nu-și încerce condeii pe tema libertății. Ea face parte dintre drepturile omului (în *Declarația de In-*

Isaiah Berlin, *Patru eseuri despre libertate*. Traducere de Laurențiu Ștefan Scalat. Prefață de Mihail Radu Solcan. Editura Humanitas, 299 p., F. p.

dependentă redactată de Jefferson se afirmă: "Creatorul l-a înzestrat pe om cu câteva drepturi inalienabile, printre care viața, libertatea și urmărirea fericirii". Mai ales filozofii englezi, de la Hobbes, Locke, Hume la John Stuart Mill, au dezbătut tema libertății individuale. Șirul de autori anglo-saxoni publicați în colecția "Societatea civilă" a editurii Humanitas întregeste, prin *Eseurile despre libertate* ale lui Sir Isaiah Berlin (n. 1909 la Riga, emigrat în Anglia la 1920, profesor la Oxford) analizele de referință în domeniu.

Printre ideile politice ale secolului al XX-lea ("Cel ce și-a dorit o viață liniștită a greșit născându-se în secolul al XX-lea", spunea Troțki), moștenitul individualism umanist ca și naționalismul romantic au sfârșit în exagerări (comunism și fascism). *Întrebarea* n-a mai rămas în prim-plan, nici efortul rațional de a înțelege. S-au ridicat la suprafață bulboanele iraționalismului iar răspunsurile la probleme au ajuns să fie... chiar suprimarea problemelor.

Cu toții ne amintim celebrul banc românesc cu milițianul care găsește un mort pe strada Edgar Quinet și, nestiind cum să scrie în procesul verbal, își întreabă colegul care-i ortografia. Acesta-i răspunde genial: "Trage-l pe Academiei". Într-un fel, așa au încercat să facă atât comunismul cât și fascismul: să

schimbe datele radical, să-i transforme pe indivizi în așa fel încât să eludeze răspunsul, iar problemele care ar fi putut pune în pericol echilibrul sistemului să nu aibă nici un impact asupra lor. Se urmărea chiar modificarea viziunii care le făcuse posibile. Problemele de conștiință deveneau un rău, o nebunie care trebuia... tratată.

Isaiah Berlin iese din mantaua lui Stuart Mill, apologetul libertății individuale. Pentru el, libertatea negativă (scutirea de imixtiune exterioară) cât și cea pozitivă (dorința fiecărui individ de a fi instrumentul propriei voințe și nu al voinței altora) sunt esențiale în dezvoltarea oamenilor ca ființe creative și autonome. Retragerea în citadela interioară ("autoeliberarea asceților și quietiștilor, a stoicilor și înțelepților budiști, a celor care, religioși sau nu, au fugit de lume, scăpând de jugul societății sau al opiniei publice, printr-un proces deliberat de transformare interioară în urma căruia s-au detașat de valorile lumii pe care au părăsit-o pentru a rămâne, izolați și independenți, la marginile ei, invulnerabili la atacurile ei") s-a transformat în secolul al XX-lea într-o soluție... adoptată de comunism (mă izolez ca să elimin obstacolele, "mă repliez în cadrul economiei mele planificate"). Acest mod de a vedea libertatea (supunere la o lege pe care ne-o prescriem singuri) e chiar antiteza libertății politice, după cum observase și Kant ("Nimeni nu mă poate sili să fiu fericit în felul său. Paternalismul este cel mai mare despotism imaginabil" - căci tratează oamenii nu ca pe ființe umane, ci material de modelat).

Capitolul final, consacrat lui John Stuart Mill, autorul celebrului eseu "On liberty", pune în prim plan varietatea și individualitatea ca valori în sine. În fond, de la Goethe încoace, umanității nu ostensc a lăuda caracterul spontan, proteic, îndrăzneț și totuși autonom: împletirea romantismului și raționalismului. Dar sublinierile acestui ideal nu vor fi niciodată suficiente.

**...să uităm
de fatalitate**

JOHN STUART MILL considera că fatalismul suferă de erori: credința că evenimentele se desfășoară linear, univoc și neschimbat, din trecut spre viitor. Or, omul poate să-și dorească schimbarea trecutului, schimbarea caracterului format de acesta; chiar dorința de a-și schimba caracterul confirmă ideea că omul se poate manifesta ca o ființă liberă, nedeterminată în mod fatal de factori exteriori. Romanele lui Tahar Ben Jelloun justifică, în plan literar, aceas-

tă teorie. *Copilul de nisip* și *Noaptea sacră* (excelent traduse de Sanda Chiose și, respectiv, Gabriela Abăluță, cu o prefață care îmbină erudiția și intuiția, semnată de Constantin Abăluță) pornesc de la tradiția vechi beduină de ignorare și chiar reprimare a fetelor născute într-o familie (lucru de înțeles într-o lume a războaielor intertribale și a durităților deșertului, unde orice gură în plus era o povară). Tradiția s-a "îmbalanzit" în islam, dar nu a dispărut. Nașterea fetelor era suportată ca un semn al voinței lui Allah, fatalitate căreia credincioșii trebuiau să se supună, dar pe undeva plutea ideea de pedeapsă divină. Pe de o parte exista justificarea că Allah călăuzește sau rătăcește pe cine vrea, pe de alta necredinciosul era socotit responsabil de faptele sale. Exista întotdeauna primejdia ca omul oricum "pedepsit" de soartă să mai fie și năpăstuit de semenii, care vedeau în nenorocirea lui un semn că nu crede în islam. Un asemenea sentiment al vinovăției, dublat de considerente economice (averea rămâne numai băieților) l-a îndemnat pe un tată care avea deja șapte fete să o crească pe cea de-a opta în chip de băiat. Povestea, până la urmă tragică (negăsirea identității, prizonieratul într-un corp care nu poate alege ducând la singura cale de eliberare, moartea) e scrisă de un maestru al istorisirii, un stilist amintind de Taha Huseyn combinat cu existențialismul francezi. Pe măsura lui Taha Huseyn e descrierea lumii arabe a copilăriei, obiceiurile islamice, lumina asupra lucrurilor, metafizica obiectelor. Deși scrisă în franceză, sau poate tocmai de aceea, cartea are farmecul povestirilor arabe rostite de rapsod în fața unei adunări care se leagă în ritmul cuvintelor. Tradus din arabă, cuvântul *bab*, care înseamnă capitol, devine "poartă": astfel se "intră" în fiecare capitol ca printr-o poartă a întâmplărilor stranie. La un moment dat, Ahmed, băiatul-fată, decide să-și schimbe trecutul, să corijeze eroarea fatalității, să-și recreeze identitatea. Alegerea însăși este o mare suferință (nu afirmase oare Marele Inchiizitor din *Frații Karamazov* că "lucrul de care oamenii sunt cel mai mult speriați e libertatea de a alege, starea de abandon în care trebuie să băjbăie, singuri în întuneric, după drumul lor"?). S-ar putea spune că scrierile lui Tahar Ben Jelloun sunt metafore ale transformării, transpersonalizării. Sinele propriu, deși se identifică, nu dispăre. Transformarea duce la eliberarea "celuilalt", dublul claustrat. Ahmed, androginul, trăiește drama unei lumi care nu a înțeles că mai

Tahar Ben Jelloun, *Copilul de nisip. Noaptea sacră*. Traducere de Sanda Chiose și Gabriela Abăluță. Prefață de Constantin Abăluță. Editura Univers, București, 1996. 285 p. Lei 5500.

naturală e armonia polarităților decât cruda lor despicare.

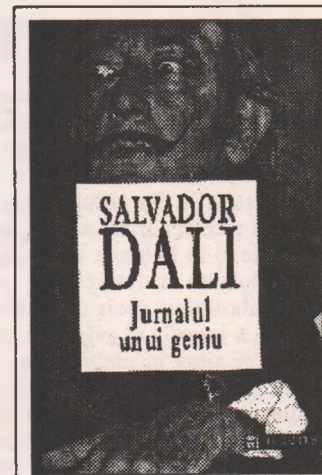
**...și să
ne avântăm
în genialitate**

"DE LA Revoluția franceză încoace, se dezvoltă o păcătoasă tendință cretinizantă de a gândi individul global, de a considera că geniile sunt (dincolo de opera lor) ființe obișnuite, mai mult sau mai puțin asemănătoare în toate cele cu muritorii de rând". Astfel începe jurnalul celui care se numește cu gura plină geniu - Salvador Dali: "Această carte unică este primul jurnal scris de un geniu". Dar și: "Singura deosebire dintre mine și un nebun este aceea că eu nu sunt nebun". Cam mică deosebirea, ar spune logicienii și matematicienii, dacă n-ar exista între acești doi termeni de comparație uriașa creație a unui pictor. Nu numai pictor. *Jurnalul...* dezvăluie și un filozof, un poet de geniu, un maestru al paradoxurilor. E un continuu tril de bucurie în fața Creațiunii (demiurgului, dar și a propriei creații), în fața neobositei și crescândeii iubiri față de soția sa, Gala.

Mai este *Jurnalul...* o continuă biciuire a imposturii în artă, a trăirii convenționale a unor structuri interumane sclerozante. "Între doi oameni este o deosebire mai mare decât aceea dintre două specii de animale foarte îndepărtate". Creațiunea nu are nevoie de duplicitate, repetiții, categorii. Totul este unicat, adaos de neînlocuit în revelarea lumii diverse. Dali uită de sine, se "povestește" singur la persoana a treia, e convins că îi continuă pe marii renascentiști, îndeosebi pe Rafael. Competența sa în analiza universului "dalinian" (cum singur îl numește) e indiscutabilă; impresia e că nu afirmă despre el însuși, ci constată. Tăria argumentelor și autoconvingerea se alătură

inseparabil și insesizabil spiritului ludic, "jocului creației". Multilateralitatea argumentelor (plastice, religioase, antropologice, sociale, folclorice) dă impresia certă că Dali e înăuntrul acestor domenii și că ar reuși cu brio în oricare din ele.

"Nu vă temeți de perfecțiune. N-o s-o atingeți nicicând!". "Nu te sili să fii modern. E singurul lucru pe care, orice-ai face, nu-l poți evita". "Am avut din fragedă pruncie obiceiul absolut vicios de a mă socoti altfel decât muritorii de rând. Acum, chestia e pe cale să-mi reușească". Altădată, înțelegându-și numele ca pe un superlativ, exclamă: "Voi fi Dali, Dali!". În "tabelul comparativ al valorilor" cu care se încheie *Jurnalul...*, Dali încearcă descoperirea unei structuri aidoma Tabelului elementelor chimice. Locul elementelor e luat de marii pictori ai omenirii. Criteriile de clasificare (corespunzătoare greutății atomice, valențelor libere...) ar fi tehnica, inspirația, culoarea, subiectul, geniul, compoziția, originalitatea, misterul, autenticitatea. Modest ori înfumurat, Dali se așează pe sine la jumătatea listei de unsprezece maeștri (Da Vinci, Meissonier, Ingres, Velasquez, Bouguereau, Dali, Picasso, Rafael, Manet, Vermeer, Mondrian), dându-și note în consecință. Poeme, cugetări ori perle paremiolo-

Salvador Dali, *Jurnalul unui geniu*. Introducere și note de Michel Déon. Traducere de Tania Radu. Editura Humanitas, 1994 și 1995. 269 p., F.p.

gice ne fac să ne întrebăm cum ar arăta un Tabel... literar, sau filozofic, alcătuit de Dali? Proust, probabil, n-ar lipsi ("Proust face muzică dintr-un rac, Dali alcătuiește un rac cu ajutorul muzicii"). Nici Garcia Lorca, "poetul morții celei mai cumplite". Și toți marii poeți ai iubirii, căci nu e pagină în care Dali să nu tremure de fericirea acestui dar.

"Pictura mea este imaginea iubită care se întoarce prin ochi și se scurge prin vârful penelului - iar dragostea e același lucru".

Augusto Monterroso

GUATEMALEZ stabilit în Mexic din 1944, Augusto Monterroso este unul dintre marii umoriști ai Americii Latine, tradus în numeroase limbi. Un volum din 1969: *Opere complete (și alte povestiri)* amintește de celebra operă a lui Quevedo intitulată *Carte despre toate lucrurile și alte câte-va pe deasupra*. Alte titluri se înscriu în aceeași viziune umoristică: *Oaia neagră și alte fabule*, *Mișcarea perpetuă* (sugerând oroarea de stabilitate). Spre disperarea spiritelor așezate și ordonate, în fond conformiste, Monterroso trece de la un lucru la altul vertiginos, derutant, invitându-ne să stabilim noi legături între ele și să descoperim noi semnificații. Scriitorul și-a afirmat insistent *ne-insistența* asupra lucrurilor, despre care vorbește parcă în treacăt, complet lipsit de ostentație, reușind să le păstreze astfel aura de mister și conferind povestirilor și fabulelor sale o anumită "gratuitate". "Cine nu caută simboluri în cărțile mele - ne atrage atenția autorul - procedează, probabil, bine. Dar cine le caută le va găsi, negreșit, dacă nu-i e frică să se întilnească, la fiecare pagină, cu sine însuși."

Oaia neagră

ÎNTR-O țară depărtată a existat cu mulți ani în urmă o Oaie neagră.

A fost împușcată.

După un secol, turma, stăpinită de remușcări, i-a înălțat o statuie ecvestră și a instalat-o în mijlocul parcului.

Și tot așa, ori de câte ori apăreau oi negre erau de îndată împușcate, pentru ca generațiile viitoare de oi obișnuite să se poată remarca în arta sculpturii.

Azi mă simt bine

AZI mă simt bine, mă simt un Balzac; tocmai am terminat de scris aceste rânduri.

SCRISOARE DIN S.U.A.

Cum vorbim sau „al Doamnei Vaci Fiu“...

C ÎND o consilieră municipală dintr-unul din *Borough*-urile marelui oraș care este New York-ul, abia instalată în post, a dispus ca toate statuile din holul tribunalului, înfățișând vicii și purtând nume... feminine (fie ele și în latinește sau grecește!), să fie înlocuite cu întruchipări *masculine* (simbolizând aceleași vicii), fără îndoială că intenția ei avintată viza *sexismul* și se situa în prelungirea "febrei laptelui" pe care tendința de a fi cu tot dinadinsul *politically correct* a declanșat-o. Engleza nu cunoaște, în multe cazuri, determinarea de gen, dar închipuiți-vă că primărița dumneavoastră locală v-ar obliga de-acum înainte să spuneți *aviditatul*, *infidelitatul*, *invidiul* și așa mai departe, numai ca să evitați încălcarea *femininului* cu aștepta răutăți...

Meteorologii, săracii, au avut și ei de a face cu acest ciclon (sau *ciclona*, ca să fim drepti!) al botezării calamităților naturale cu nume masculine. Eram, îndeobște, avertizați de CNN sau de altul de popularul Weather Channel că tai-funul Christina, Judy sau Amaranda face ravagii pe coasta de est, ori de vest, după circumstanță. În ultimii ani, aceleași dezastre le provoacă *Bob*, *Hugh* sau *Hubert*.

Într-o biserică sectantă din Manhattan, nu cu multă vreme în urmă, eram informați că o preoteasă a cultului recita "Mama noastră care ești în ceruri...", în loc de "Tatăl nostru!"

Asemenea exagerări, când se mențin la nivelul strict individual sau al unei colectivități lesne de circumscris, n-ar trebui să suscite prea multă îngrijorare (în fond, veți zice, e o țară așa de mare, are și ea dreptul la exagerări și extremism. Nici cu țările mici nu mi-e rușine,

Celălalt turn

PE UN teren de patru metri pe patru construiesc de la începuturile timpului un Turn cu toate materialele posibile: piatră, ciment, fier, cărămizi, sticlă, lemn, chirpici și, mai ales, salivă; în vîrf voi înălța un parapet de fildeș, înalt de un metru douăzeci.

La bază își așteaptă rîndul toate limbile: sanscrită, arameică, ebraică, greacă, latină, spaniolă, italiană, franceză, portugheză, arabă, germană, engleză, care la momentul potrivit se vor sui printre retorte și alambicuri pînă în vîrf, unde un far cu diametrul de trei milimetri se va roti amestecîndu-le și transformîndu-le într-una singură. De acolo, începînd de la un moment dat, voi emite pentru restul timpurilor un singur cuvînt:

- Ajutor.

„Mi-a plăcut mai mult cartea decît filmul“. Desen de Richter

aici, fiecare vorbește și face după cum îl taie capul, în fond, căci, din fericire, America *is a free country*. Iar a schimba *cuvinte*, în loc de mentalități, pare un lucru cu totul pueril. Sînt totuși interesante - și simptomatice - felurile în care diversele grupuri care vor să ne învețe *cum ar trebui să vorbim* abordează diferitele aspecte ale ceea ce în America a fost incriminat tot mai mult ca *offending speech* (există, într-adevăr, medii unde nu se folosesc cuvinte ca, de exemplu, "problem", ci "challenge"; sau "vertically challenged" pentru "short", ca și

Homo scriptor

CUNOAȘTEREA directă a scriitorilor e nocivă. "Un poet - a spus Keats - este lucrul cel mai puțin poetic din lume". De îndată ce cunoști personal un scriitor pe care l-ai admirat de la distanță, încetezi să-i citești cărțile. Asta se petrece automat. Cît privește operele, o idee cuminte, și care acum începe să fie pusă în practică, este să se publice în diferite țări ale Americii cele mai bune, ori cel puțin cele mai răsunătoare, care în același timp pot fi și bune. Cele foarte proaste trebuie să fie editate de stat în condiții de lux, legate în piele și cu ilustrații, pentru a le face prohibitive pentru săraci și, totodată, pentru a-i mulțumi pe cei mai mulți poeți și prozatori.

A înceta să fii maimuță

SPIRITUL de investigație nu are limite. În Statele Unite și în Europa s-a descoperit nu de mult că există o specie de maimuțe hispano-americane capabile să se exprime prin scris, - replică, după toate probabilitățile, a maimuței sîrguincioase care, tot bătînd la mașină, ajunge să scrie din nou, fatal, sonetele lui Shakespeare. Așa ceva, firește, îi umple de uimire pe acești oameni cumsecade, și se găsesc unii care ne traduc cărțile, ba chiar unii care le cumpără pentru a-și umple

clipele de răgaz, așa cum înainte cumpărau craniile de dimensiuni reduse de la indigenii vînători de capete. Au trecut mai mult de patru veacuri de cînd fratele Bartolomé de las Casas a reușit să-i convingă pe europeni că sîntem ființe umane și că avem un suflet fiindcă știm să rîdem. Acum vor să se convingă de același lucru fiindcă scriem.

Lumea

DUMNEZEU încă nu a creat lumea; și-o închipuie numai, ca într-un vis. De aceea lumea e perfectă, dar confuză.

Te cunosc, mască

UMORUL și sfiala merg de obicei împreună. Umorul e o mască, iar sfiala, alta. Nu lăsa să îți le smulgă pe amîndouă deodată.

Prezentare și traducere de Andrei Ionescu

cum a spune despre cineva că e "scund" ar fi o insultă!). Ca să anticipez puțin, rezultatele au savoarea și umorul involuntar al rubricii "Cum ne salutăm", din revista *Limba noastră*, unde se publicau amănunțite dezbateri prin anii '50, de care, poate, cititorii mai vîrstnici își mai aduc aminte!

Am în față *A guide to nondiscriminatory language* de Rosalie Maggio, apărut la Editura Oryx, în 1991. Voi cita, disparat, o serie de expresii pe care autoarea ne recomandă să le înlocuim, ca fiind ori sexiste, ori pur și simplu denigratoare. "Călcîiul lui Ahile", ni se spune, e o tipică manifestare a discriminării de sex; se recomandă, ca alternativă, folosirea formulei: "locul unde te bate pantoful"... Expresia "Dumnezeul lui Abraham", frecvent invocată în biserică, se va înlocui cu "Dumnezeul Sarei"... Folosirea de epitete cu nume de animale, ne explică infatigabila Rosalie, ilustrează de cele mai multe ori o atitudine sexistă și insultătoare. Sînt, astfel, de evitat cuvinte ca "maimuță", "babuin", "liliac", "porc", "curcan", "gorilă", "bou" și "bou bătrîn", "gîscă", "cîine" și "cîine homosexual", "șap" și "șap bătrîn", dar și "pisicuță", "motănaș", "iepură"... Rămînem însă cu "mielușel", potrivit ambelor sexe, și cu unele metafore admise de iacobina autoare, ca fiind mai mult descriptive și, în consecință, inofensive. Putem spune, astfel, cu sufletul izbăvit de orice suspiciune, "vesel ca un greieraș" sau "înțelept ca o bufniță"... În nici un caz însă nu vom spune iubitei (sau nevestei) "Baby" sau "Baby Doll", asta infantilizînd-o, minimalizînd-o fățiș, transformînd-o într-un obiect decorativ, supus unei protecții cu totul tiranice și inutile! Ideea că femeia

nu trebuie în nici o circumstanță să accepte protecția sau admirația pur estetică traversează, ca mentalitate, întregul ghid. O femeie violată, de pildă, nu va striga, în nici un caz, "Am fost violată!" Asta, în mod evident, ar transforma-o în obiectul agresiunii (ceea ce, Doamne iartă-mă, mi se pare că a și fost!, *nota mea*). După o întreagă cazuistică, greu de urmărit, autoarea ajunge la concluzia că femeia, după un astfel de episod, ar trebui să strige: "Ajutor! Am fost silită să performez un act sexual cu o persoană care n-a avut consimțămîntul meu pentru aceasta!"

Dar să închei cu o notă pozitivă. Ghidul ne lasă, totuși, să folosim expresii precum "Coasta lui Adam", dar avînd mereu în minte apoftegma Doctorului Claude Migeon de la faimosul John Hopkins Hospital, cum că *bărbatul nu e altceva decît o femeie cu testosteron!* Mă rog, fie și-așa! Admisă este și expresia "Apostolic Fathers", căci, ne spune învățata autoare, istoric nu s-a constatat (încă!) existența femeilor printre apostoli. Ei, unde e istorie, nu ne mai tocim! Inutil să spun că toată această joacă de-a cuvintele ucise care atrag instantaneu dispariția noțiunilor seamănă teribil cu Orwell. Să nu credeți, însă, că nu se face mare haz în America pe seama ultra-feminismului și a altor asemenea exagerări. Unul din marile canale de televiziune a lansat anul trecut un excelent show intitulat *Politically incorrect*, iar scriitorii și ziaristi de marcă, cum e de pildă William Safire, și-au găsit un bun cal de bătaie.

În rest, Sfinte (sau Sfîntă!) Bunule Simț, ferește-ne de ridicol, căci de sublim, din păcate, ne cam ferim singuri!

Dumitru Radu Popa

Ciberroman

◆ "Este, fără îndoială, cea mai bună carte a anului 1995" - afirmă cu entuziasm săptămânalul "Internet Today" despre romanul *Pollen* de Jeff Noon (Ed. Ringpull, Londra) - o poveste de dragoste într-o lume în care visul a dispărut și oamenii pot citi gândurile celorlalți. "Niciodată o asemenea lume alternativă n-a fost atât de bine redată, cu personaje atât de credibile, de reale" - susține revista britanică.

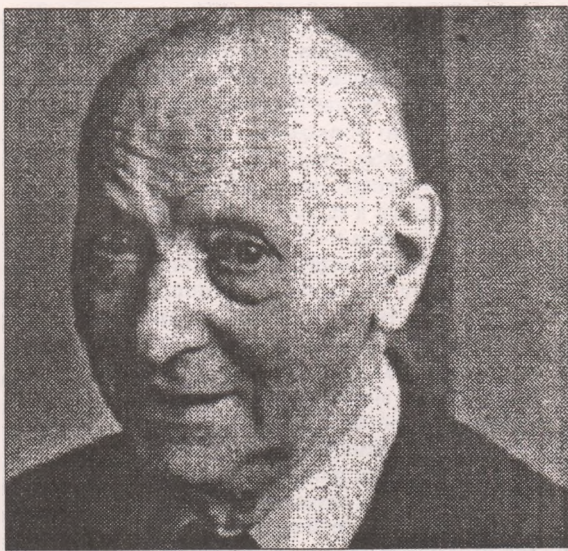
Seducătorul

◆ Gabriel García Márquez povestește în "El País" că, elev fiind, atunci când spunea că vrea să se facă scriitor, toată lumea râdea de el. "O să mănânci hîrtie", i

se spunea. Asta nu l-a descurajat și, slavă domnului, are ce mîncă de pe urma scrisului. Îl îngrijorează însă marele număr de ediții-pirat ale cărților sale. Dar se consolează că, în aceste cazuri, deși alții sînt cei ce cîștigă banii, cititorii sînt tot ai lui. De asemenea, mărturisește că scrisul e pentru el mai ales o formă de seducție: "Nu suport să existe cineva pe care să nu-l pot seduce. Dacă există, ideea asta mă înnebunește și îl voi urmări pentru a-l seduce cu orice preț. Sau îl voi ucide". Declarații de vedetă răsfățată.

Singer - tatăl și fiul

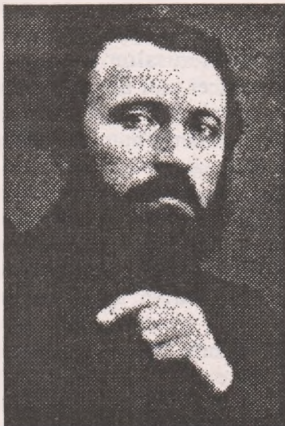

◆ În 1935 Isaac Bashevis Singer și-a abandonat soția, Ronia, și fiul de 5 ani, Zamir, și a plecat din Polonia la New York, unde se afla fratele lui mai mare, care i-a găsit de lucru în presa de limbă idiș. Ronia și Zamir au fugit la rîndul lor din Polonia în URSS, de acolo în Turcia și pînă la urmă au ajuns în Israel. De-abia în 1955 Zamir își va

regăsi tatăl, al cărui colaborator și traducător în ivrit devine. Colaborarea lor strînsă și afectuoasă a durat pînă la moartea lui Singer, în 1991. Toate acestea și multe altele le povestește Zamir în cartea *Journey to my Father*, publicată recent la Ed. Arcade Publishing, în SUA. În imagine - una dintre ultimele fotografii ale lui Isaac Bashevis Singer.

Primul Larousse

◆ La 120 de ani de la moarte, un volum colectiv aduce un omagiu lui Pierre Larousse (1817-1875), inițiatorul *Marelui dicționar universal al secolului XIX*, al cărui nume se declină astăzi ca un substantiv comun echivalent cu enciclopedie. Cele 15 volume apărute între 1866 și 1876, chiar dacă n-au fost scrise în totalitate de el, în orice caz au fost redactate, verificate și corectate de el, printr-o muncă titanică. Acest Hercule al lexicografiei (dicționarul număra în prima ediție peste 25.000 de pagini) avea, bineînțeles, limitele sale, legate de nivelul de cunoștințe al timpului, multe definiții pînd astăzi stupide. Volumul *Pierre Larousse și timpul său* (apărut, firește, la Ed. Larousse) nu-și menajează personalitatea tutelară, analizîndu-i deopotrivă meritele și defectele.

Fratele Calabriei

FRANCO GALIANO este rapsodul lucrurilor uitate de lumea modernă, cel ce dă glas celor tăcuți restituind poetului funcțiunea sa profetică. Dar poezia este pentru el și o modestie a cuvîntului, spațiu în care este loc pentru toți, parfum durabil al lucrurilor simple, care însă nu mai sunt vizibile: jocurile copilăriei și adolescenței, glumele nevinovate prin care *homo ludens* actualizează aventura visată și dă frâu liber imaginației, alungînd plictiseala și ispita răului; religiozitatea populară încrezătoare în divinitate pe care o simte alături, cu care tratează problemele de viață în modul cel mai firesc; larma sărbătorilor, ritmurile arhaice ce exorcizează răul în dansuri rituale; procesiunile și hramurile, cu focuri de artificii și farfuria plină de paste făcute în casă; pelerinajele care te apără de îndoială și de încercările vieții. Fascinația Carnavalului și slujbele din Vinerea Mare ne introduc încă și mai profund în tainele Calabriei și ne revelează o dată în plus universalitatea spiritului ei. Iar apoi truda zilnică privită ca penitență sau ca rugăciune, abia ostoită de hrana modestă și de jocurile erotice ale adolescenței. Povestea Calabriei, a lui Galiano însuși.

Să nu uităm însă de muzicalitatea pe care dialectul o dă în teatru. Aici se comunică poate cel mai bine *ethos*-ul codificat al comunității. Franco Galiano nu putea pierde din vedere acest aspect. Așa s-a născut trilogia formată din piesele: *Mazzuche*, *Ziribbe* și *Magarose*.

Mazzuche este portretul unei societăți aflate în criză culturală și existențială, în care pasiunile și violența constituie fundalul unei viziuni asupra lumii adînc înrădăcinată în inima oamenilor.

Ziribbe are ca eroi niște ființe sfășiate între cultura arhaică și dorința de nou, noul încă temut, încă insuficient înțeles, dar ațâțător prin culorile bunăstării și bucuriei. Manuele, ca și 'Ntoni al lu' Malavoglia, descoperă că lumea de dincolo

de marginea satului e altfel, că nu toată lumea e mizeră ca satul lor, nefiind clădită doar pe trudă, renunțări și umilințe și că necunoscutul nu trebuie să ne mai sperie.

Magarose este tragica epopee a învinșilor. În replicile eroilor se perindă motivele narcotizante ale resemnării, neclintitului destin și autorității puternicilor zilei.

Teatru de probleme, dens de provocări, piesele lui Galiano abundă în replici spumoase, pline de savoarea dialectului.

Le lucertole muoiono a Verbicaro (Șopârlele mor la Verbicaro), publicată în anul 1993, își desfășoară acțiunea într-un sătuc agățat de vârful stîncos al unui munte. Galiano dă și aici glas revoltei țăranilor împinși nu numai de mizerie și de uitare, ci, de astă dată, de un dușman cumplit: holera. Spectacolul morții, revolta contra unor autorități incapabile de a lua măsurile necesare, ne trimite cu gîndul la Panait Istrati.

Interpretazione esoterica della storia in Gioacchino da Fiore, frate calabrese (O interpretare esoterică asupra istoriei la Gioacchino da Fiore, frate calabrez), eseu despre opera unui personaj important al Evului Mediu timpuriu, ne dezvăluie un Franco Galiano erudit, rafinat analist al unor scrieri frecvent controversate.

Iată Calabria în viziunea poetică a lui Galiano: "Despănușând porumbul/ povestind multe și de toate/ Ofelia alege unul/ mai fraged/ și-l studie în amănunt/ în vreme ce țiganul venit tocmai să fure/ din hambar/ un scănel și sacul de pesmet/ se lovi de-un iepuroi frumos și cenușiu!/ Ah, de-ar putea istorisi/ fânul din hambar câte văzu!/ De l-ar fi prins frate-meu/ precis l-ar fi tăiat!/ De emoție, Cecilia, care trăgea cu urechea/ s-a înțepat c-un spin/ și s-a-nroșit întregă!/ Pe dată, Ofelia/ izbucni într-un răs irezistibil!" (*Ofelia*, din volumul *Sciascia*, Calabria Letteraria Editrice, 1989).

Cezar Mihai Popescu

un radio actual

în fiecare zi, de luni până vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22.00-24.00

Luni: Față în față cu vecinul Irina Corbu
Marți: Câinele de pază Cornel Nistorescu
Miercuri: Punct și virgulă Carmen Bendovski
Joi: Fiți întreprinzători Adrian Dumitru
Vineri: Taxiul de noapte N.C. Munteanu

O editură terorizată

◆ Cambridge University Press, sfătuită de serviciile secrete britanice și de Foreign Office, a decis să anuleze publicarea unei importante lucrări de etnologie greacă, intitulată *Cîmpii de grâu, munți de sînge* - dezvăluie "The Guardian". Autoritățile se tem că lucrarea ar putea să provoace atacuri teroriste asupra personalului editurii, deoarece tratează delicata problemă a identității macedonene, contrazicînd linia oficială a Atenei, după care nu există o minoritate slavomacedoneană în Grecia. Mediile universitare britanice s-au declarat stupefiate și indignate de refuzul publicării acestei lucrări științifice, iar cîțiva directori și consilieri editoriali de la C.V.P. au demisionat în semn de protest.

Roman cu cheie

◆ Cartea se intitulează *Primary Colors* și, pentru necunosători, ar putea fi un roman polițist de duzină despre un guvernator din sudul SUA, la începutul campaniei sale electorale pentru președinție. Americanii însă au recunoscut fără greș în acest roman cu cheie ticurile verbale ale unor politicieni, manile alora, amoriurile ilicite și intrigile de la vîrf, iar în personajul principal - pe Bill Clinton. Chiar înainte de punerea cărții în vînzare, au circulat unele copii și toată clasa politică americană a încercat să ghicească cine e autorul. S-au avansat numele mai multor consilieri prezidențiali, au fost bănuți numeroși ziariști, dar Editura Random House refuză, bineînțeles, să dezvăluie identitatea autorului.

Microsoft fiction

◆ Donald Coupland s-a născut în 1961 la o bază canadiană a NATO din Germania și și-a făcut școala la Vancouver, unde locuiește și acum. A urmat cursuri superioare de Artă și Design, a stat un timp în Hawai apoi la Milano, a studiat și în Japonia, a fost sculptor și jurnalist, pînă să debuteze în 1991 cu *Generation X*, un roman despre tinerii din generația sa, plini de diplome dar trăind din expediente, prost plătiți și fără viitor. Au urmat *Shampoo Planet* (Pocket Books, 1992) și *Life After God* (aceeași editură, 1994) și abia al patrulea roman, *Microserfs* (Ed. Flamingo, Harpe&Collins), l-a impus ca un nume important al literaturii de ultimă oră, cartea avînd și o versiune electronică pe Internet. Scrisă cu umor și mult spirit ludic, această poveste a unor tineri care-și petrec majoritatea timpului cu ochii pe ecranul calculatorului, scrisă de un fiu al sfîrșitului de secol, a cunoscut un considerabil succes în lumea anglofonă.

Barnes&Noble

◆ Cel mai vestit lanț american de librării, Barnes&Noble (despre care a scris în suplimentul nostru "Transoceanic", D.R. Popa) este compus din 355 de *superstores* (mari spații specializate în vînzarea de cărți) și 672 de librării obișnuite. A-

vînd în vedere că anul trecut rețeaua a realizat 1,62 miliarde de dolari, în 1996 e prevăzută deschiderea a 90 de alte superlibrării Barnes&Noble, deși acțiunile firmei au scăzut iarna aceasta cu 10% din pricina ninsorilor abundente din nord-estul țării.

Atentatul

Cu accent turcesc

Ne-am străduit să citim nr. 2 al lunarului ieșean *CONVORBIRI LITE-RARE*, ai cărui redactori sînt fie prea poeți ca să le mai pese de aspecte atît de materiale precum corpul de literă, paginație, corectură, fie cam perversi, dorind să-și supună cititorii unui chin tantic: atrași de semnături și titluri, respinși de ilizibilitatea tiparului. De fapt, bănuim cam ce se întimplă. Comandînd articolele și lăsînd la voia colaboratorilor dimensiunile lor, redacția se trezește cu mult mai multă materie decît ar încăpea în cele 16 pagini și o îndeasă cum poate în tipar, sufocînd-o. Rezultă o publicație descumantă și pentru ochi sănătoși, dar pentru dioptriile împătimitilor de citit. E păcat, fiindcă multe din punctele sumarului sînt cu adevărat memorabile. Am sugera colegial două soluții: sau li se indică scriitorilor soliciții dimensiunile articolelor (ceea ce se practică în toată presa profesionistă din lume), sau se împarte portofoliul pe mai multe numere, că doar nu se termină lumea într-o lună. ♦ Înarmați cu o lupă, am pornit la lectura densului și puchinosului număr din februarie, începînd conștiincios de la prima pagină. Al cărui spațiu, pe lîngă editorialul redactorului șef Cassian Maria Spiridon, *Spiritul critic în absența criticilor*, e ocupat de un eseu al lui Dan Stanca, *Metafizica naționalismului*. La început am crezut că lupa ne joacă feste: articolul pare scris la mașina cu accent turcesc a lui Ostap Bender, o grămadă de î (din i!), apărînd netam-nesam, ca un sughiț, la începutul și sfîrșitul unor cuvinte. Din primele două fraze sîntem muștrați că propaganda "intrării în Europa" ne face să uităm "îseva mistică a naționalismului", "fața lui spirituală înrouată". Făcînd un excurs istoric al naționalismului ca "mod de a lupta împotriva timpului", Dan Stanca își exprimă certitudinea (el n-are îndoiele) că "într-o revoluție izbindește raționalul și nu iraționalul". Luînd-o de la 1789 către '48 și pînă în zilele noastre, D. S. vrea să demonstreze că revoluțiile, făcute în numele internaționalizării (î), au abătut preocupările oamenilor de la viața religioasă, lumea a pierdut «carnea» ritualurilor, a

simbolurilor, a miturilor și a datinilor" iar "istoria jupuitoare eșii cunoaște acum împlinirea. Căci europenizarea e jupuirea maximă". Spațiul de pe pagina întîi umplut pînă la refuz dar demonstrația sughițată în toi, redacția ne anunță că *Mistica naționalismului* continuă în p. 10. Răsfoim febrili. În p. 10 - alte multe, mărunte și neilustrate. Mistica - nu. Abia în subsolul paginii 14 îl regăsim pe adeptul "iraționalului", fără accent turcesc, dar tot cu certitudinile: "Practic, momentul revoluționar 1989 a declanșat etapa ultimă și cea mai eficace a internaționalizării. Ce i se mai opune? Nimic altceva decît naționalismul!", "adevărul naționalism este o realitate extrem de vie, pînă la a fi mistică și oricînd regeneratoare, atît la nivelul individului cît și în planul unui întreg popor. Numai în acest fel are legitimitate naționalismul și trebuie susținut pînă în pinzele albe". Mistico-naționalistul privește "chestiunea" integrării europene "de la o anumită altitudine" și ajunge la concluzia că e "un aranjament mediocru" în timp ce "naționalismul, cu cele două chipuri ale sale, cel însîngerat și cel înourat, rămîne, chiar și în condițiile falsificării sale de tot felul cabotini răgușiți, un semn al viului. Lumea e plină acum de ciocli spilcuiți și educați, care, în clipa în care renunți la rostirea/scrierea devitalizată, te acuză de misticism sau fascism. Lumea e plină de conțopisti școlii care abia așteaptă să te incrimineze pentru comportament irațional. Și tot ei sînt aceia care întrețin confuzia între extremismul istoric și exaltarea sfințită." E dreptul lui Dan Stanca să aibă asemenea păreri și nu e prima oară cînd și le expune. Ne miră doar faptul că redactorii *Convorbirilor literare* au considerat exaltarea lui sfințită de pagina întîi, acolo unde se pun articolele programatice. Sau poate nici n-au citit textul - dovadă că a apărut "crud", necorectat -, ceea ce ar fi impardonabil. ♦ Alte scrieri din același număr, citite tot cu lupa, ne-au încîntat: poemele lui Nichita Danilov, Mihai Ursachi și Emil Brumar, traducerile lui George Popa din Rilke, rubricile lui Val Condurache, Gh. Grigurcu, Nicolae Ionel și, mai ales, trăznaia lui Luca Pițu, în stilul ce i-a dus buhul, intitulată *Heidegger, Sandra Brown și noi*, o contrapondere delectabilă la iraționalismul misticoid și încrunțat de pe copertă.

Ce visează dl. Coja

În *OPINIA NAȚIONALĂ*, despre care aflăm că e un săptămînal editat de Fundația "România de Mîine", am descoperit un articol intitulat *Limba română - valoare supremă a patrimoniului spiritual național* semnat de prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan. Dl. Dodu Bălan scrie într-o pagină și ceva de revistă că limba română e amenințată azi de diverși dușmani, dinlăuntru și din afara țării, care, dinadins sau din prostie, o strică. Printre ideile cu care dl. Bălan vrea să contribuie la salvarea limbii române se numără și aceea de a se înființa o "Comisie națională de cultivare și apărare a limbii române, care să observe, să studieze și să propună Parlamentului o lege în această privință." De asemenea, dl. Bălan propune: "Să se manifeste exigență maximă față de exprimarea elevilor și studenților. Să se ia măsuri împotriva limbajului vulgar, obscen, care poluează și afectează Omenia și decența românească." Dar dacă, Doamne ferește, pentru profesorul Bălan, *Comisia* la care visează d-sa ar lua măsuri și împotriva persoanelor care se exprimă în limba de lemn? Grijă d-lui Bălan față de limba română se mani-

în ATENTATUL de duminică trecută de la Ierusalim și-au pierdut viața și șase cetățeni români, iar doi au fost răniți. Șapte dintre ei erau muncitori în construcții. Ei se numărau printre zecile de mii de muncitori plecați din România cu contract pentru a înlocui muncitorii palestinieni cărora li s-a interzis accesul în Israel pe măsură ce *Intifada* a devenit greu de controlat de autoritățile israeliene. Români nu au ajuns să muncească în Israel ca spărgători de grevă sau ca să-i lase pe palestinieni fără slujbe, ci din pricină că un număr de hotărîri politice a limitat accesul palestinienilor în Israel. De altfel, unii dintre muncitorii palestinieni care făceau naveta în Ierusalim au fost executați de Hamas ca trădători sau, pur și simplu, n-au mai îndrăznit să nesocotească avertismentele teroristilor.

Muncitorii români care s-au dus în Israel nu sînt decît niște oameni care habar n-au de conflicte politice și care nu s-au apucat să facă politică antipalestiniană după ce au ajuns acolo. Politic, ei sînt neutri, dar fără îndoială că împărtășesc repulsia față de atentate a oricăruia dintre locuitorii normali și din Israel și din regiunea prezidată acum de Yasser Arafat. Din cîte știu însă, românii nu și-au făcut un club politic în Israel prin care să-i condamne pe terorști. Dar nici nu s-au apucat să le cînte în strună, într-o țară străină, care le-a dat de lucru, terorștilor care au declarat război Israelului. Și totuși, linia de autobuze din Ierusalim pe care o folosesc de obicei unii dintre muncitorii din România a fost ținta atentatului terorist. Purtătorul bombei, care s-a aflat printre pasagerii autobuzului, știa pe cine va ucide încă din momentul cînd și-a ales ora și linia de autobuz pentru atentat. La Ierusalim, autobuzele nu circulă burdușite de călători, ca la noi, dimpotrivă, așa că identitatea pasagerilor nu se transformă într-o masă amorfă. Muncitorii din România s-au așezat în autobuz după criteriile lingvistice. Lîngă cei care vorbeau românește s-a așezat o turistă din România. Cei doi care vorbeau maghiara

s-au așezat ceva mai departe, pentru a putea vorbi nestingherit unul cu celălalt în limba maternă. Teroristul și-a plasat bomba în preajma vorbitorilor de limba română. Știind obiceiurile navetiștilor noștri, cu siguranță că aceștia s-au așezat în partea din spate a autobuzului. Ora la care s-a produs atentatul, devreme dimineața, explică de ce explozia bombea a ucis 18 persoane. Era ora la care circulau pe linia autobuzului 18 persoane deprinse să se așeze în partea din spate a autobuzelor. Ca probă că printre cei uciși s-a numărat și o evreică venită din Rusia cu vreo cinci ani în urmă, mamă a doi copii, pe care numai nevoia a scos-o pe stradă și a băgat-o în autobuzul 18. Așa că, de fapt, bomba din autobuzul 18 i-a vizat pe nou veniții în Israel, pe toți acei neștiutori de politică pe care Hamas îi consideră adversarii *Intifadei*, prin simpla lor prezență.

Repudiați de Arafat dar și de marea masă a palestinienilor, liderii Hamas au pornit un deznădăduit război pe cont propriu. Prin atentatele îndreptate împotriva noilor veniți în Israel, ei încearcă să-i convingă pe palestinienii rămași fără slujbă că le apără drepturile. Iar prin atentate precum acela din mijlocul Tel Avivului, ei se străduiesc să-l lichideze politic pe Arafat. Acesta din urmă, considerat pînă nu demult șeful palestinienilor, se dovedește incapabil să-i strunească pe foștii săi subordonați din Hamas, cu duhul blîndeții.

Întrebarea e de unde au liderii Hamas fonduri pentru a-și continua *Intifada* și, mai ales, de unde le vine doriința de a-i face pe palestinienii pașnici țintele răzbunărilor imediate ale israelienilor exasperați de atentate. Căci pentru musulmanii adevărați soarta stă la gîtul fiecăruia, ea nu e o bilă de biliard care aleargă din accident în accident pentru a scoate în față pe cine știe ce terorist exasperat că pe Arafat îl recunoaște toată lumea, în vreme ce el se află pe lista terorștilor nedescoperiți.

Cristian Teodorescu

festă, azi, cam în același chip în care, cu ani în urmă, domnia sa se ocupa de literatură autohtonă, cînd interzicea apariții de cărți scrise într-o bună limbă română, fiindcă d-lui Bălan nu-i plăceau ochii sau convingerile autorilor. Cum nu mai are putere de decizie asupra literaturii, dl. prof. univ. dr. și-a schimbat obiectul preocupărilor. Scrie cu gravitate platitudinile despre limba română. Și în pofida faptului că în indigestul său articol elogiază forța acesteia, dl. Bălan propune Parlamentului să adopte o lege pentru protejarea limbii române, o lege prin care, cităm: "să fie pedepsită poluarea limbii naționale cu vulgarități, obscenități, înjurături buruienose, o lege a apărării integrității limbii noastre, așa cum au procedat și francezii." Legea la care se gîndește dl. Bălan ține de atentatul la comportarea civilizată. Dacă în loc să scrie un articol plin de prețiozități, dl. Dodu Bălan ar fi consultat legile adoptate de Parlament ar fi descoperit că o asemenea lege există, doar că nu se aplică. ♦ Din *LIBERTATEA* care are, altfel, o pagină de cultură interesantă și substanțială, am aflat că Alexandru Mușina se numără printre tinerii autori pe care *Vatra* îi susține, alături de nume consacrate. Ar fi bine ca *Libertatea* să nu-și mai ia asemenea libertăți față de scriitori consacrați, dacă vrea să-și păstreze credibilitatea. ♦ Un vechi client al acestei rubrici, dl. Ion Coja, a fost desemnat de PDAR drept candidat la președinția României. Ion Cristoiu a văzut în asta un semn că PDAR, partidul veselului dl. Victor

Surdu, vrea să cînte pe coarda națională, după ce, la alegerile trecute, s-a buizit fără succes pe voturile țărănilor. Editorialistul *EVENIMENTULUI ZILEI* era convins că șeful agrarienilor nu va scăpa prilejul de a candida la președinția României. Impresia sa, că agrarienii își vor schimba aria prin desemnarea lui Ion Coja, interesantă ca ipoteză, scoate din calcul istețimea d-lui Surdu. Acesta n-a riscat să intre în competiția celor 200.000 de semnături de adeziune, ci i-a lăsat d-lui Ion Coja plăcerea de a umbla din ușă în ușă, după adeziuni. Acesta din urmă, cînd s-a văzut desemnat, a declarat că dacă va fi ales președinte, va reinstala steagul țării pe Casa Poporului. Dacă asta vrea dl. Coja, atunci își poate satisface doriința și ca senator. N-are decît să ia un steag, să se cocoate personal pe acoperișul Casei și să-l înfigă în locul destinat. Ar fi păcat ca dl. Coja să-și rateze visul prezidențial din pricina pîrdalnicilor de semnături de care are nevoie ca să candideze. ♦ În loc să-și vadă de sănătate, dl. senator Dumitrașcu îi transmite mesaje din spital colegului Păunescu, sfătîindu-l să se cruțe. Socotindu-se din stîrpea aleșilor neamului, dl. Dumitrașcu îl somează pe dl. Păunescu ca măcar el să aibă grijă de propria lui sănătate. Cu alte cuvinte, dl. Dumitrașcu și-a sacrificat sănătatea pe altarul parlamentar al patriei. Să fim sobri - nu patria l-a obligat pe dl. Dumitrașcu să se bage în politică, ci propria dumisale voință. În acest caz, patria n-are nici o vină.

Cronicar

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin C.E.C. la dispoziția Fundației "România literară" pe adresa Fundația "România literară", București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul 1520.796.1000.89 deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Filiala Pipera, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.

**România
literară**

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 650.62.86; 650.33.69; 659.35.42.
(foto). Fax: 650.33.69. Luni, marți, miercuri, joi: 13-19; vineri: 9.30-13.
Abonamente: 3 luni - 7.800 lei; 6 luni - 15.600 lei; 1 an - 31.200 lei; ISSN 1220-6318

Tipar: **grupul dragop print**
TIPOGRAFIA FED, Calea Rahovei 147,
sector 5 - București; tel: 335.93.18; fax: 311.33.75

16 pag. - 600 lei